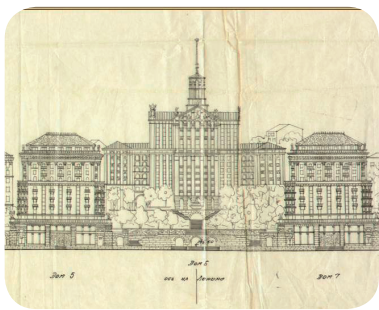

НАУКА І
ТЕХНІКА

ОБЛИЧЧЯ
КИЄВА

стор. 6-7

ЛІТЕРАТУРА

РАЙ
НА ЗЕМЛІ

стор. 10-11

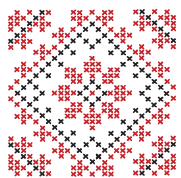
МИСТЕЦТВО

ДЕРЕВ'ЯНІ
ЦЕРКВИ

стор. 12-13

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№10 | 29 травня 2020

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

СЕРГІЙ ЖАДАН: «ТРЕБА СИЛЬНО НЕ ЛЮБИТИ ЛЮДИНУ, АБИ ПОРАДИТИ ЇЙ БУТИ МІНІСТРОМ У ЦЬОМУ УРЯДІ»

На прес-конференції з нагоди першого року президентства Володимир Зеленський заявив, дослівно так: «У нас кадровий голод у країні. Я не можу знайти зараз гарного міністра культури. Ми разом з прем'єром шукаємо. Ми звертались до нашої культурної спільноти, казали – дайте».

Євген БУКЕТ

Слова Президента України підтвердив відомий український письменник Сергій Жадан на своїй офіційній сторінці у Фейсбуку: «Заява президента про те, що вони не можуть знайти міністра культури і що зверталися з цим до мистецького середовища – це ж не жарт. Я ось отримувал від них повідомлення з проханням поради кимось-небудь на посаду міністра (була в них така розсилка). Ясна річ, нікого не порадив – треба сильно не любити людину, аби поради їй бути міністром у цьому уряді».

Загалом, протягом цього року Мінкульт регулярно звертався з пропозиціями підтримати ті чи інші ініціативи. Мушу сказати, що навіть спокуси погодитися на ці пропозиції не виникало – оскільки відразу було зрозуміло, що всі ці ініціативи та інновації завершаться тим, що уріжуть фінансування культури».

Справді, важко не погодитися. Адже наразі культура переживає чи не найгірші часи з 1991 року. Уся галузь перебуває на карантині. Жодні масові заходи не відбуваються. Зачинені будинки культури, бібліотеки, театри, кінотеатри, виставкові зали, архіви тощо. Артисти у кращому випадку дають концерти онлайн. Величезна кількість працівників га-

лузі перебуває у неоплачуваних відпустках. Тимчасово призупинили випуск деякі ЗМІ.

Українським культурним фондом досі не розпочато фінансування жодного з проектів-переможців конкурсних програм. Більше того, через епідемію коронавірусу було скорочено видатки на їхню реалізацію. Якщо у межах попереднього бюджету УКФ на реалізацію проектів, поданих на десять конкурсних програм, було передбачено 462 млн грн, то після ухвалення Верховною Радою України змін до Державного бюджету на підтримку проектів надано 334 млн 367 тис. грн.

У зв'язку з цим Дирекцією та Наглядовою Радою Українського

культурного фонду було ухвалено рішення перенести реалізацію проектів-переможців програми «Культурні столиці України» на 2021 рік, а видатки інших – значно скоротити. Але незважаючи на це, під час розробки плану асигнувань Міністерством фінансів і Міністерством культури та інформаційної політики України так і не було враховано пропозиції УКФ щодо розподілу видатків відповідно до особливостей фінансування культурно-мистецьких проектів. Тож до серпня їхні розробники отримують лише 10% необхідних коштів, що значно ускладнює і без того непросту ситуацію з реалізацією цих ініціатив.

Наразі Український культурний фонд звернувся до Міністерства фінансів і Міністерства культури та інформаційної політики з пропозицією щодо збільшення відсотку видатків у червні, липні та серпні, проте чи дослухаються до цього тепер?

Попри двічі ухвалений закон про державний бюджет, в якому все-таки збережено державне фінансування національних творчих спілок на рівні минулих років, вони досі не отримали жодної копійки державних коштів. Оскільки жодні заходи через карантин не проводяться, ніяких додаткових надходжень спілки також не отримують.

Тим часом, поки всі на карантині, Міністерство культури та інформаційної політики України, яке тимчасово очолює одіозна экс-заступниця Є. Нищука Світлана Фоменко, 17 квітня оголосило громадські обговорення «Генерального плану розвитку міста Києва та його приміської зони до 2025 року». Надсилати свої зауваження та пропозиції громадськість могла до 17 травня – у письмовому чи електронному вигляді. Щоправда, про ці слухання нічого не знала більша частина громадських ініціатив Києва, які займаються незаконними забудовами столиці та ретельно відстежують пов'язані з цим новини від державних органів влади. Очевидно, що такі дії міністерства продовжують політику лобіювання інтересів забудовників.

А новий Генплан, за словами кандидата історичних наук Олександра Алфьорова, знищує через забудову неймовірну кількість унікальних історичних місць Києва, пов'язаних з добою Трипілля, скіфів, слов'ян, Київської Русі, доби Козаччини, а також локації, пов'язані з родинами Грушевських, Лисенків, Драгоманова, Косачів... А також місця, де

ростуть червонокнижні рослини. Так, Українська природоохоронна група заявляла, що у схемах Генплану не вистачає 9000 гектарів уже наявних заповідних територій!

Зараз країна почала поступово послаблювати карантинні обмеження. Від того, хто стане міністром культури, безпосередньо залежить, наскільки швидко галузь оговтається від цьогорічного шоку. Але хто ж усе-таки схоче взяти на себе відповідальність? Українська культурна спільнота в очікуванні. А Сергій Жадан не приховує обурення: «Мені теж телефонували від Єрмака, пропонували прийти на зустріч. Я, ясна річ, відмовився. Для тих шановних читачів, які далі щиро не розуміють, що тут такого і чому б не підтримати молоді команду, відповім ще раз: на моє переконання, пропозиції теперішньої влади до співпраці звучать десь як отаке оголошення:

«Для роботи в корабельному оркестрі запрошуються професіонали з доброю репутацією та відсутністю морської хвороби. Робота на свіжому повітрі. Яскраві враження гарантуємо. Прослуховування в офісі капітана "Титаніка"».

Якщо ви, друзі, вважаєте, що співпраця з цими людьми потрібна країні, то я вам скажу так – насправді країні потрібно, аби ця влада якомога скоріше пішла у відставку. А ключі від офісу залишила комусь із дорослих.

Кадровий голод у них. Немає в них кадрового голоду. У них кисневий голод, який заважає їм стратегічно мислити».

ПЕРЕДПЛАТА

НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ 2020 РОКУ – 335,80 ГРН

НАШ ІНДЕКС 60969

DOCUDAYS UA-2020 З УСПІХОМ ПРОЙШОВ ОНЛАЙН

Закінчився 17 Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA.

Ганна ОБОРСЬКА

Цього року багато що сталося вперше. У зв'язку з карантинном 17 Docudays UA став першим в Україні повномасштабним кінофестивалем, що вийшов в онлайн. Уперше Docudays UA тривав 17 днів. «Уперше після початку війни на Сході України онлайн-стріми фестивалю дивилися в Донецькій, Луганській областях і у Криму. Нам вдалося охопити різну за віком аудиторію – від школярів до пенсіонерів, в усіх областях України. Онлайн-формат дискусій та воркшопів дозволив залучити й аудиторію з-за кордону, – розповідає директорка комунікаційного департаменту Docudays UA Дар'я Аверченко. За цей час ми запустили повноцінне стрімінгове телебачення. Із ранковими руханками та обідніми супами в компанії відомих режисерів та режисерок. Із правозахисними дискусіями на актуальні теми й панельними дискусіями про майбутнє кіно та фестивальної індустрії. А також затишними тет-а-тет бесідами з кінокритиками й автор(к)ами фестивального кіно та запальними вечірками від бару «Хвильовий». Протягом 10 днів у прямому ефірі ми розділили з вами 90 годин онлайн-подій, дві церемонії, 24 години спілкування з книгами у нашій «Живій бібліотеці». До нас віртуально завітали понад 200 гостей

«Земля блакитна, ніби апельсин»

з 29 країн, зокрема Бельгії, Німеччини, Китаю, Канади, Греції, Грузії, США, Фінляндії, Америки, Таїланду. На онлайн-платформі DOCU/SPACE було доступно 4434 хвилини безкоштовного актуального документального кіно. Це 70 документальних стрічок з понад 30 країн світу. Фестивальні фільми переглянули 52 689 разів».

Топ-5 найпопулярніших фільмів (за кількістю переглядів на docuspace.org) – це «Земля блакитна, ніби апельсин» (реж. Ірина Цілик), «War Note» (реж. Роман Любий), «У пошуках Єви» (реж. Піа Гелленталь), «Зарваниця» (реж. Ярема Малащук, Роман Хімей), «Ньютопія» (реж. Аудун Амундсен).

ПЕРЕМОЖЦІ DOCUDAYS UA-2020

2 травня відбулась онлайн-церемонія нагородження, яку провели Ангеліна Карякіна і Максим Щербина.

Традиційно фільми на Docudays UA змагалися в конкурсах DOCU/CBIT, DOCU/Україна та DOCU/КОРОТКО. Одна з десяти

номінованих стрічок отримала нагороду в номінації «RIGHTS NOW!». Її вручили креативному документальному кіно, яке досліджує сучасний світ і робить значний внесок у дискусію про людську гідність, свободу та рівність.

Серед десяти фільмів з усіх кінопрограм, що найкраще розповідають про захист прав людини та є цікавими молодіжній аудиторії, підліткове журі обрало стрічку, якій віддало свій приз. Також визначили фільм – призер глядацьких симпатій. Окрему стрічку організатори фестивалю відзначили премією імені Андрія Матросова. Усі переможці отримують нагороди авторства художниці Жанни Кадирової і грошовий приз у розмірі \$1000. Спеціальну нагороду вручив медіапартнер фестивалю Current Time TV. Також було оголошено призерів Ukrainian Doc Preview.

Головну нагороду конкурсу DOCU/CBIT отримав фільм «Земля блакитна, ніби апельсин» української режисерки Ірини Цілик.

Спеціальну відзнаку конкурсу DOCU/CBIT отримала стрічка Андрєса Фігереди «Причина».

Головний приз конкурсу DOCU/УКРАЇНА отримує унікальна оповідь про сім'ю «Земля блакитна, ніби апельсин» Ірини Цілик.

Фільм «Ірейкі» Енріке Рібеса отримує головну нагороду в конкурсі DOCU/КОРОТКО.

Спеціальну відзнаку в категорії DOCU/КОРОТКО вирішили віддати фільму «Колообіг» Олексія Радинського.

У номінації «RIGHTS NOW!» правозахисне журі визначило головним переможцем фільм «Опівнічний мандрівник» режисера Хасана Фазілі.

Спеціальні відзнаки «RIGHTS NOW!» отримали фільми «Будда в Африці» Ніколь Шефер та «WAR NOTE» Романа Любого.

З-поміж номінантів «RIGHTS NOW!» свій фільм-фаворит обрала телевізійна платформа Current Time. Нагороду здобув фільм «Опівнічний мандрівник» Хасана Фазілі, який отримує від медіапартнера фінансову винагороду у розмірі \$3000.

Призом пам'яті продюсера фестивалю Андрія Матросова організатори Docudays UA нагородили стрічку «WAR NOTE» Романа Любого.

Головний приз підліткового журі отримала стрічка «Безсмертний» Ксенії Охупкіної. Стрічці «Панки» Масї Омса дісталася спеціальна відзнака підліткового журі.

Глядачі та глядачки обрало свого фаворита: ним став фільм режисера Романа Любого «WAR NOTE».

У межах індустріальної секції DOCU/ПРО відбулася презентація українських документальних повнометражних фільмів на стадії виробництва та постпродакції Ukrainian Doc Preview. Шість кіно-

проектів було представлено відбірникам світових фестивалів і представникам міжнародних фондів, сейлз-компаній та бродкастерам. Переможців Ukrainian Doc Preview цьогоріч очікувало шість призів.

Нагороду Українського інституту в розмірі 150 тис. грн на промоцію та дистрибуцію майбутнього фільму отримав фільм «Сіль з Бонневілю» режисера Семена Мозгового.

Приз від телевізійної платформи Current Time у розмірі \$2000 отримала стрічка «Залізни метелики» Романа Любого.

«Щоденник нареченої Христа» Марти Смеречинської отримав дві нагороди. Приз East Silver Caravan Award, що передбачає підтримку з розповсюдження стрічки на міжнародних кінофестивалях протягом одного року. А також нагороду від DOK Leipzig, а саме – дві акредитації для відвідин німецького кінофестивалю DOK Leipzig та DOK Co-Pro Market у жовтні 2020 року.

Нагороду розвитку талантів від Європейської асоціації документального кіно отримав проект «Ельфова вежа» режисерки Поліни Кельм. Команда стрічки отримує дві безкоштовні підписки на членство в Європейській асоціації документального кіно (DAE) протягом одного року з доступом до сервісів DAE, в тому числі онлайн-консалтинг та ексклюзивні нетворкінгові події.

Приз від організації Pitch the Doc отримує проект «Плай» режисерки Єви Джишиашвілі. Нагорода передбачає консультаційну сесію з розробки та промоції фільму. Консультувати команду стрічки будуть визначні експерт(к)и від Pitch the Doc протягом року.

7-Й КІНОФЕСТИВАЛЬ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ЧІЛДРЕН КІНОФЕСТ ОГОЛОСИВ ПРОГРАМУ

Чілдрен Кінофест – фестиваль, що вже 7 років поспіль безкоштовно знайомить українських дітей як із найновішими європейськими стрічками, так і зі світовою кінокласикою.

У 2020 році він уперше відбудеться онлайн – з 29 травня по 7 червня на сайті www.childrenkinofest.com. За традицією, до конкурсної програми увійшло сім фільмів для глядачів від 4 років, відібраних на найбільших європейських кінофорумах. Переможця фестивалю визначить його аудиторія – після перегляду фільмів глядачам буде запропоновано оцінити свої враження.

Україну в конкурсній програмі фестивалю представляє фантастична пригодницька стрічка «Фокстер & Макс» Анатолія Ма-

тешка (виробництво Pronto film). Головний герой фільму, дванадцятилітній школяр Макс знаходить балончик із нанофарбами і малює графіті собаки. Несподівано малюнок оживає та перетворюється на пса-наноробота із суперможливостями.

Для старшої аудиторії Чілдрен Кінофест пропонує шалену подорож на рок-фестиваль у Норвегії – із підлітками, героями роуд-муві «Лос Бандо», що претендувало на здобуття «Кришталевого ведмеда» за найкращий художній фільм для юнацтва на Берлінському кінофестивалі.

У програмі Чілдрен Кінофесту буде два анімаційні фільми. Найменших глядачів чекає «Сіпсік – лялька-друг» – екранізація знаменитої серії оповідань, що стала символом дитячої літератури Естонії. «Гол!» – стрічка, створена у кращих традиціях британської

анімації, про маленького кротика, який мріє стати футболістом, а не шахтарем, як усі його родичі.

Також до програми увійшли німецьке фентезі «Тім Талер, або Проданий сміх», австралійський сімейний фільм «Мій друг містер Персіваль» та нідерландсько-німецька драма «Салон краси Ромі».

Спеціальною подією до Дня захисту дітей (1 червня), яку фестиваль організує спільно з Новим каналом, стане онлайн-прем'єра переможця Чілдрен Кінофесту минулого року – анімаційного фентезі «Викрадена принцеса» Олега Маламужа (виробництво студії Animagrad). Хітова українська стрічка розповідає історію доньки київського князя, викраденої злим чаклуном, та мандрівного музиканта, який намагається її врятувати. Ролі у фільмі озвучили Олексій Завгородній, Надя Дорофеева, Сергій Притула, Юрій Горбунов

та посол Чілдрен Кінофесту 2019 року Олег «Фагот» Михайлюта. На сайті фестивалю фільм можна буде переглянути з 1 по 7 червня включно.

Ретроспективним показом фестивалю стане добірка фільмів Жоржа Мельєса – одного із засновників світового кінематографа, першого в історії автора спецефектів та монтажних фокусів.

У рамках фестивалю вже вчетверте відбудеться Конкурс дитячих фільмів. За традицією, переможців визначить журі українських кінематографістів – продюсерка і директорка Одеського міжнародного кінофестивалю Юлія Сінкевич, зірка серіалу «Перші ластівки» актор Максим Самчик й аніматор Олег Маламуж, автор стрічки «Викрадена принцеса». Глядачам показу дитячих короткометражних фільмів також запропонують проголосувати онлайн та обрати пе-

реможця у номінації «Приз глядацьких симпатій» – автори кращого фільму в цій категорії отримують 10 тисяч гривень. Фіналістів буде оголошено 19 травня.

Почесним послом фестивалю у 2020 році став музикант, продюсер, автор пісень і фронтмен гурту «Бумбокс» Андрій Хливинок.

Місія фестивалю Чілдрен Кінофест – розвивати в Україні традицію спільних сімейних переглядів кіно і залучати дітей до створення кінофільмів. Усі покази – безкоштовні, за попередньою реєстрацією на сайті. Покази конкурсної програми триватимуть 7 днів, переглянути їх можна буде у будь-який зручний час. Фільм-ретроспектива і роботи фіналістів конкурсу дитячих короткометражних фільмів, що входять до складу позаконкурсної програми, будуть доступні для перегляду як спецподії за розкладом – протягом одного дня.

ЛІКУВАЛЬНІ «АЛЮЗІЇ НАТУРИ» МИКОЛИ СИРОТЕНКА

Після полегшення карантинних заходів, пов'язаних зі світовою епідемією коронавірусу, у мешканців столиці нарешті з'являється можливість побачити унікальну у своєму роді колекцію нерукотворних образів. Потрібно лише відвідати фотовиставку «Алюзії природи» Миколи Сиротенка, відкриту в затишних стінах Національної наукової медичної бібліотеки України.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Автор фотовиставки – режисер-постановник за освітою (закінчив Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого) і художник-фотограф за покликанням. Свій самобутній шлях в образотворчому та фотомистецтві автор визначив як «Алюзії Природи»...

Представляючи на відкритті виставки – а це вже 10-а, ювілейна виставка мистця, – свою унікальну колекцію нерукотворних образів, художник-фотограф розповів про свій авторський задум і технологію показу шедеврів, які створює її величність Матінка-Природа, а також про особливу лікувальну енергетику цих творів і своє щире захоплення природою. «Феномен нерукотворних образів – «алюзій природи», як я назвав його для себе, – надзвичайно складна, багатопланова, багатоаспектна і поліфонічна тема! Наші далекі предки з епохи неоліту якимось чином зрозуміли, що антропоморфні образи на древніх капищах – такі складні й яскраві, що жодним чином не могли з'явитися самі по собі, без високого авторства з Неба!..» – говорить співавтор виставки самої Природи.

Таємничі образи світових геніїв від часів Трипілля і до наших днів мистець розгледів і зафіксував у різноманітних фактурах живої природи: на стовбурах дерев, у камінні, складках рельєфу і навіть у швидкоплинних формах хмар чи паморозі на шибках... За технікою виконання це старі чорно-білі знімки, які автор перевів у «цифру» – однак не звичайним скануванням, а презнявши цифровою камерою, що дало змогу за допомогою цифрової технології додати нерукотворним образам насиченості, кольору та нових смислових відтінків.

Чимало гостей презентації підтвердили, що відчують на собі лікувально-оздоровчий ефект представлених творів. Мабуть, варто було би подумати про

Іван Хейодорович Шпонець

Лотувка диво

можливість розміщення експонатів цієї виставки, що вже побувала у багатьох країнах світу, в якомусь із залів столичного природничого музею, аби його відвідувачі могли насолодити-

ся красою витворів Природи і перевірити на собі, чи й справді вони мають оздоровчий ефект.

На світлинах: експонати виставки «Алюзії природи» Миколи СИРОТЕНКА

НАРОДНА ПРЕМІЯ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

19 травня 2020 року відбулося засідання громадського оргкомітету з присудження Народної премії імені Тараса Шевченка. Премія присуджується за вагомий внесок у розвиток української культури, відродження історичної пам'яті, формування національної свідомості та утвердження української мови.

Цьогорічними лауреатами премії стали: композитор Олександр Яковчук за авторські обробки українських народних пісень, поет Василь Рябий за книгу «Сологоло. Сто вінків

сонетів» та кінорежисер Дмитро Ломачук за документальний багатосерійний фільм «Героїчне минуле від Святослава до Небесної Сотні».

Нагадаємо, що торік лауреатами Народної премії імені Тараса Шевченка були письменник і публіцист, професор Микола Тимошик, народний артист України, бандурист, лідер гурту «Хорея Козацька» Тарас Компаніченко та художниця Марина Соченко.

Дипломи і медалі лауреатам будуть вручені у додатково визначений час. Вітаємо лауреатів і бажаємо їм нових творчих здобутків на благо України.

СЬОМА КНИЖКА СЕНЬЙОРИ ЛЮДМИЛИ

Талановита чернігівка, а нині – письменниця з Італії Людмила Шутько потішила своїх дорослих і маленьких читачів новою книжкою. Називається вона «Людмила з глечика», і це – продовження попередньої книжки сеньйори Людмили «Як стати справжнім чарівником», яка отримала значний резонанс в Україні й за кордоном і розійшлася буквально за рік. Ще б пак! Адже авторка оригінально, по-своєму розповіла чудові казки народів світу.

Сергій КВІТНИЦЬКИЙ

Українсько-італійський проект став настільки успішним, що численні прохання шанувальників, від найменших і до... сторічних (адже книжки Людмили Григорівни призначені для сімейного читання) спонукали письменницю створити ще одну таку книжку з іншими пригодницькими і дотепними казками.

Отже, перед нами – колоритні й ненав'язливо-повчальні історії, герої яких живуть у Японії, Індії, Сербії, Таїланді, Іспанії, Албанії, В'єтнамі, Бірмі, Ірані, Китаї тощо. Хорообрі, шляхетні, небайдужі й інші – хитрі, жадібні й заздрісні люди, звірі, птахи, дерева, квіти, які мають душу, говорять і мислять – кожен по-своєму!

Книжка – ошатна, великого формату, з чарівними кольоровими малюнками на кожній сторінці. Це нова блискуча робота художниці з Чернігівщини Марини Скоробагатко, яка ілюструє всі книжки Людмили Шутько. Кожна історія ілюстрована саме у національній традиції тієї країни, де відбуваються захопливі пригоди. Усе продумано буквально до дрібниць – одяг, взуття та головні убори персонажів, будинки, речі... Годі відвести очі!

Як і всі попередні книжки сеньйори Людмили, її сьомий твір чудово переклали й упорядкували Сергій Дзюба і Ганна Маджуга. Керівник проекту – президент Міжнародної літературно-мистецької Академії України, редак-

тор газети «Чернігівщина», письменник, перекладач і журналіст Сергій Дзюба. Тож книга побачила світ зусиллями Академії.

Нагадаємо, що Людмила Шутько – автор популярних книжок «Закон радості», «Гуртожиток у лісі», «Чи є душа у дерева», «Як подружитися з часом» та «Як птахи пастуха князем зробили». Вона – справжня подвижниця, яка не лише має власний прекрасний доробок, а й активно популяризує українську літературу, живопис, культуру, історію, національні традиції за кордоном, передусім в Італії. При цьому Людмила Григорівна завжди має в душі та серці рідну Україну, яку вважає своєю Батьківщиною.

Людмила Шутько є лауреатом багатьох премій: імені Григорія Сковороди «Сад божественних пісень», імені Миколи Гоголя «Триумф», імені Пантелеймона Куліша (Україна), «Діамантовий Дюк» (Україна – Німеччина), її нагороджено почесними міжнародними медалями – Лесі Українки (Україна), Франческо Петрарки (Італія) та Генріха Бюлля (Німеччина). Вона є членом Міжнародної літературно-мистецької Академії України та Чернігівського інтелектуального центру.

Багато своїх книжок авторка щороку дарує бібліотекам, університетам, коледжам, школам та дитсадкам на Чернігівщині, із великим задоволенням зустрічається з дітьми, які щоразу щиро радіють такій чуйній і чарівній гості.

Людмила Григорівна збиралася, як завжди, приїхати на Батьківщину навесні, проте, на жаль, світнині охопленій пандемією коронавірусу. Тож сеньйора Людмила змушена поки що залишатися у своєму будинку в Італії. Вона щиро молиться за весь світ, свою дорогу Україну та рідну Чернігівщину і вірить, що людство гідно переживе нелегкий час. Сеньйора Людмила зичить усім здоров'я, любові, щастя, надії та віри. «Усе буде добре, – наголошує вона. – Пандемія завершиться, і я нарешті зустрінуся з матусею Україною, зі своїми чудовими друзями та читачами».

«ДІВОЧИЙ СОН» НАТАЛІЇ ШЕВЧЕНКО

Гідна продовжувачка невмирущої Чураївни – славної Раїси Кириченко. Слухаю – і чую голос Раїси Кириченко... Гідно несе естафету незабутньої Раїси Опанасівни... Такі відгуки можна прочитати про полтавську співачку Наталію Шевченко. Її прізвище з'являється в афішах концертів поряд із відомими українськими співаками.

Наталка КАПУСТЯНСЬКА

Незважаючи на юний вік, Наталія Шевченко вже стала лауреаткою Міжнародного вокального конкурсу імені Квітки Цісик та переможницею Гран-прі Всеукраїнського конкурсу-огляду «Нові імена України».

– Наталочко, Ваш репертуар складається з пісень, які виконувала у свій час Раїса Кириченко. Власне, і голос не відрізнити. Чому звернулися до її творчості?

– Так, у моєму репертуарі дуже багато пісень нашої Чураївни. Для мене особисто Раїса Кириченко – це ідеал української жінки. Така статечна, співуча, проста і водночас горда, щира, добра. Звернулася до її творчості насамперед тому, що теми пісенної спадщини Раїси Опанасівни є для мене близькими. Зараз переломний період у культурі, бо скільки є поціновувачів народної пісні – а так само й тих, хто не може оцінити гідно такий творчий доробок. Мабуть, не випадково я стала співати ці пісні, бо я теж народилася на співучій полтавській землі, й доля зводить мене з творчими друзями Раїси Опанасівни. Це і видатний полтавський композитор Олексій Чухрай, і син відомого поета Дмитра Луценка – Сергій Луценка, і звукорежисер Леонід Сорокін, і її близькі друзі з Німеччини – Лариса та Бено Азоліні, і аранжувальники Олег Шеремченко та Олександр Чернега, і багато інших. Я думаю, що пісні, які колись звучали у виконанні незабутньої Раїси Опанасівни, мають жити, бо в них – генетичний код нашого народу. Коли говорять слово «Україна», я бачу перед собою саме образ Раїси Кириченко.

– Яка Ваша улюблена пісня з репертуару Раїси Кириченко?

– Тут складно визначитися, бо всі прекрасні. Але, мабуть, таки найулюбленіша – це «Дівочий сон» на слова Дмитра Луценка і музику Олексія Чухрая, бо з неї я починала свій творчий шлях.

– Пам'ятаєте свій перший вихід на сцену?

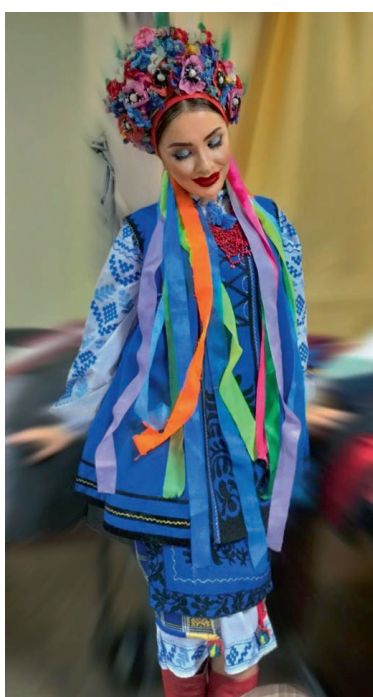
– Звичайно! Першим виходом на сцену була участь у регіональному фестивалі «Кришталеві нотки», коли мені було 5 років. Тоді я жодного призового місця не взяла, звичайно, але голові цього конкурсу, напевно, так мене стало шкода, що він пішов і купив мені ведмедика. Згодом Володимир Томшинський і став моїм наставником, вчителем з великої літери, який зробив неоціненний вклад у розвиток моєї подальшої творчості.

– Звідки прийшла любов до української пісні?

– Співала я з дуже малих років – мабуть, ще й не говорила повністю, а вже співала. Коли мені було чотири роки, подарували мені плеєр і дуже багато касет – от гуляю, увімкну на все село його і сама підспівую. У сім'ї співаю тільки я, узагалі ж рід зі сторони дідуся – дуже музично обдарований. Так і почала співати, а любов саме до української пісні прийшла якраз від пісень Раїси Опанасівни, коли я зрозуміла, що тема України, батьків, рідної хати мене хвилює.

– Кого вважаєте своїм творчим наставником?

– Мені дуже пощастило на чудове оточення. Дякую своїм твор-

чим друзям і всім, хто причетний до моїх кроків цією стежиною. Моїми творчими наставниками є полтавський композитор Олексій Чухрай і керівник народного хору Гадяцького коледжу культури Олексій Свирид. Своїми успіхами я завдячую саме їм. Той, хто знає творче життя, відповідно знає, що творчі люди мають дуже складний, вразливий, мінливий характер. Тому процес творчості включає не лише роботу над піс-

нями, а й велике терпіння, взаєморозуміння, що і присутнє в моїх наставниках.

– Із ким хотілося б заспівати в дуєті?

– У дуєті я співаю дуже рідко і лише ті пісні, які виконувала Раїса Кириченко зі своїм чоловіком. Одного разу Олексій Чухрай познайомив мене з молодим виконавцем, Сергієм Списюком, в якого голос дуже схожий на голос Миколи Кириченка. От ми з ним і записали пару пісень. А з ким би хотілося заспівати... не знаю кого і назвати, бо мало виконавців-чоловіків народного спрямування.

– З якими поетами і композиторами співпрацюєте?

– Найбільше я виконую пісень Олексія Чухрая. Раніше цей композитор творив для таких великих артистів, як Віктор Шпортько, Раїса Кириченко і багато інших. Музику створює багато хто, але питання в тому, наскільки це буде якісно і по-справжньому, по-українськи. Роль композиторів виконують багато аранжувальників, наприклад, Олександр Чернега пише дуже гарні мелодії на вірші. Співаю твори на вірші Володимира Слєпцова, Миколи Ляпенка, Володимира Путяти, Леоніда Вернигори, Михайла Шевченка і, звичайно, Дмитра Луценка.

– У Ваш чудові концертні костюми. Хто Вам їх підбирає?

– Сама підбираю спочатку, а тоді раджуся з рідними. Часто дивлюся на костюми Раїси Опанасівни і не вважаю це повторенням. Це просто ідеї. Я вважаю, що концертні костюми повинні відповідати образу співачки і темі її пісень. Обираю найчастіше довге вбрання, бо почувую себе в ньому статечно і вільно.

– Наталочко, Ви – лауреатка Міжнародного вокального

конкурсу імені Квітки Цісик. Кілька слів про це...

– Так, 2019 рік був для мене дуже щасливим у плані творчості. Саме в цьому році я здобула дві найвищі нагороди в моєму житті – Золотий орден імені Квітки Цісик і літературно-мистецьку премію імені Дмитра Луценка. На конкурсі «Нові імена України» мені пощастило зустрітися із заслуженою артисткою України Іриною Персановою, яка запропонувала мені поїхати за кордон, у Мадрид, і взяти участь у міжнародному конкурсі імені Квітки Цісик.

– Чиї пісні слухає Наталія Шевченко?

– Переважно слухаю тільки те, що співаю. Сучасних пісень просто не можу зрозуміти, бо у більшості з них, на мою думку, немає закладеного сенсу, ідеї.

– Яка місцина на Полтавщині Вам подобається?

– На Полтавщині немає місця, яке б мені не подобалося. Саме на Полтавщині, у моєму рідному селі, я черпаю сили і натхнення. Але все-таки завжди в моїх думках і моєму серці – моє село, моя мила Коновалівка. Коли перебуваю у місті, почувую себе якось некомфортно, а от коли приїжджаю додому – для мене більшої радості немає. Зранку виходиш і чуєш не звук транспорту, який нескінченно рухається вузькими дорогами, а спів пташок, бачиш за двором дерева високі-високі, а у дворі все квітує. Тоді краще й співати.

– Зараз пора, коли все квітне і буяє. Які квіти чи, може, дерева – улюблені?

– Не можу відповісти, бо я люблю все живе. Улюбленими будуть, звичайно, ті, що посаджені власноруч і ростуть у землі, милуючи око, а не стоять зрізані у вазі.

– Щастя вустами Наталії Шевченко...

– Для мене найголовніше щастя – займатися улюбленою справою. Без пісні я себе не можу уявити. Весь час у мене думка про це поняття змінювалася, проте я дійшла висновку, що щастя – це те, чого не бачимо, коли воно у нас є, але коли забирають – починаємо цінувати, наприклад, міцне здоров'я, щаслива сім'я, вірні друзі, покликання.

– Як часто мрієте?

– Люблю мріяти про своє життя і помітила, що багато чого збувається. Утім – можливо, тому, що я докладаю всіх зусиль, аби мрія не залишилася мрією. Найчастіше це стосується творчості.

– Я бажаю, щоб усі Ваші мрії здійснилися!

– Дякую!

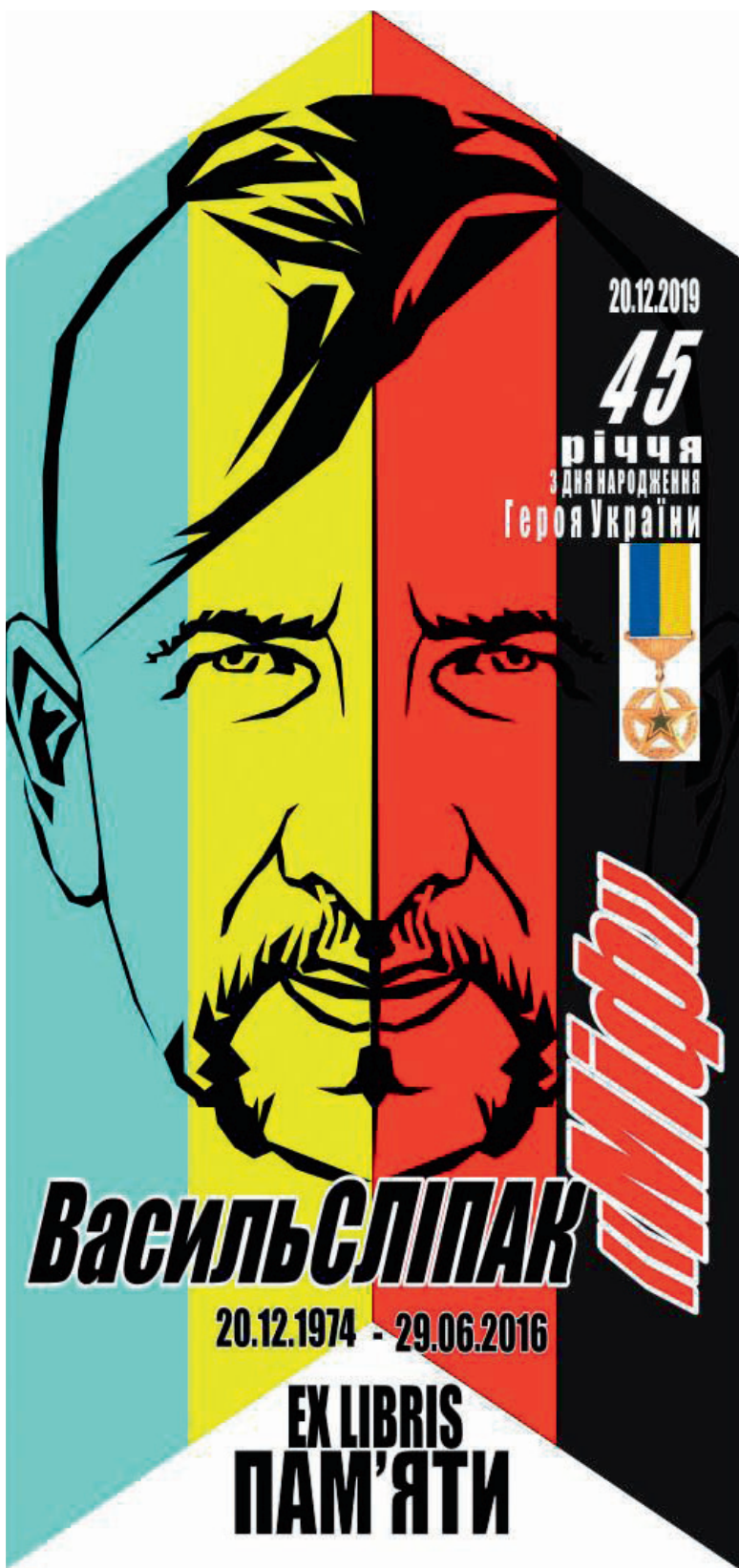
ГАЛЕРЕЯ ЕКСЛІБРИСІВ ВОЛОДИМИРА ОКРУТНОГО

Останні роки, заглядаючи іноді у фейсбук, не перестаю дивуватися комп'ютерним екслібрисам тернопільського графіка, викладача рисунку, живопису і композиції Тернопільської художньої школи Володимира Округного.

Своєю лаконічністю і гостротою графічної мови вони нагадують плакат. Особливої популярності у нього набув меморіальний екслібрис, присвячений пам'ятним датам в історії країни або ювілеям видатних діячів. Художник оперативно відгукується на події сьогодення, наприклад, святкування 330-річчя славної перемоги українського народу під проводом гетьмана Івана Виговського над московською ордою у Конотопській битві 1659 року, або нагадує нам про місяця пам'яті Української революції 1917–1921 років у Холднорській республіці на Чигиринщині. До 205-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка він створив чотири екслібриси пам'яті з портретами письменника на різних етапах життя. Поза його увагою не проходять ювілейні дати видатних діячів культури та мистецтва не лише в Україні, а й за її межами, наприклад, 140 років від дня народження Казимира Малевича (1879–1935), 115-річчя Сальвадора Далі (1904–1989), 100-річчя Якова Гніздовського (1915–1985).

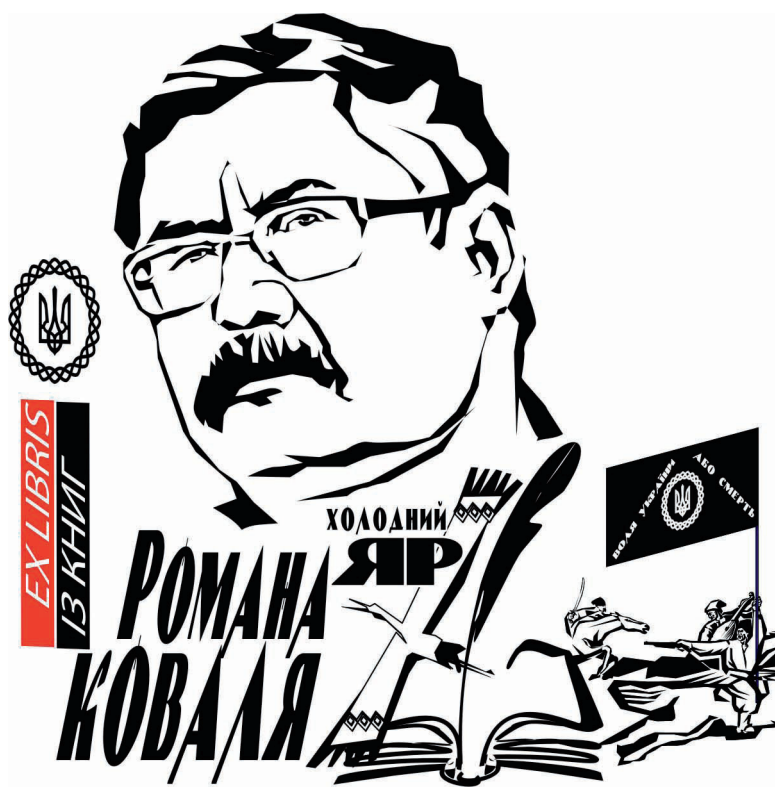
Графікою тернопільський художник Володимир Округний почав займатися на початку дев'яностих, а зацікавився ще раніше, під час навчання в Українському поліграфічному інституті у Львові (нині – Українська академія друкарства), куди вступив у 1988 році. До цього вже мав за плечима Львівське училище прикладного мистецтва імені Івана Труша. Про новітні технології, чарівні комп'ютери, за допомогою яких можна малювати, створювати видання, студент поліграфічного інституту дізнався під час навчання. Однак приступити до роботи з комп'ютерною графікою на практиці зміг лише згодом у рідному Тернополі. Тут він починав працювати з першими версіями векторного графічного редактора «Corel Draw», опанував можливості тодішніх комп'ютерів, удосконалював уміння і при створенні популярної тоді газети «Пан + пані», де обіймав посаду художника. Сучасні технології дають змогу художникові-професіоналу творити досить складні речі.

В основі мініатюрних композицій В. Округного, яких він створив близько сотні, лежить портретне зображення власника екслібриса. Для передачі лаконічного образу художник застосо-

вує метод геометризованої форми. Розглянемо екслібрис пам'яті видатного мистецтвознавця сучасності, колишнього директора Львівської картинної галереї, Героя України Бориса Возницького (1926–2012). Його образ постає з небуття в оточенні строгих

шрифтових написів, виконаних двома кольорами: червоним і чорним. Вони об'єднують в одне ціле композицію, надаючи їй особливої експресивності. Досить вдало виконано і портрет президента історичного клубу «Холодний Яр» Романа Ковалю. Його доповнюють

розкрити книжка з лекею над нею і вершинки з чорним прапором, на якому розміщено напис білими літерами «Воля України або смерть» і символ України – тризуб. Дві поставлені поруч вертикальні плашки, червона і чорна, з написами «EXLIBRIS» та «Із книг» привносять у композицію мажорну ноту.

А ось в екслібрисі пам'яті славетного захисника Вітчизни, оперного співака Василя Сліпака (1974–2016), створеного з нагоди 45-річчя від дня народження Героя України, В. Округний подає портрет із активним використанням кольору. Безсмертний образ бійця, який дивиться глядачеві просто у вічі, постає на тлі двох прапорів, жовто-блакитного і червоно-чорного, з'єднаних разом і скерованих, немов стріла, до небес...

Сповнені експресії і композиції екслібрисів пам'яті діячів ОУН Ярослави Стецько (1920–2003) до 100-річчя з дня її народження і Михайла Сороки (1911–1971). Їхні образи постають на червоному тлі й доповнюються символікою ОУН, в основі якої лежить чорний перекинута трикутник з білим хрестом у ньому, де, у свою чергу, зображено чорний тризуб. Ком-

позицію об'єднує коло, в якому з боків трикутника розміщено літери «ОУН». Для посилення звучання образів художник накладає на білі обличчя героїв хрестоподібно червоно-жовту тінь. Важливу роль виконують і шрифтові чорно-білі написи, що створюють особливу напругу.

Героями екслібрисів стали й відомі діячі культури та мистецтва, які відзначили поважну дату – 90 років від дня народження. Це поетеса Ліна Костенко, а в Тернополі – заслужений художник України Ярослав Омелян. Наймолодшим із ювілярів виявився Андрій Округний, племінник і хрещеник художника. Поруч із образом 25-літнього молодика зображено тролейбус, який Андрій водить у вільний від роботи час. За фахом він інженер-конструктор, модернізує систему електротранспорту і є знавцем історії розвитку тролейбуса.

Героями оригінальних екслібрисів Володимира Округного стали також діячі мистецтва і культури Тернопільщини, артисти і священники, його друзі й колеги. Це свідчить про широку і щедру душу художника-дизайнера.

Петро НЕСТЕРЕНКО, кандидат мистецтвознавства

ЛЮДИ, ЯКІ ФОРМУВАЛИ ОБЛИЧЧЯ ПОВОЄННОГО КИЄВА

До ювілеїв архітекторів О. В. Власова, А. В. Добровольського, О. І. Малиновського

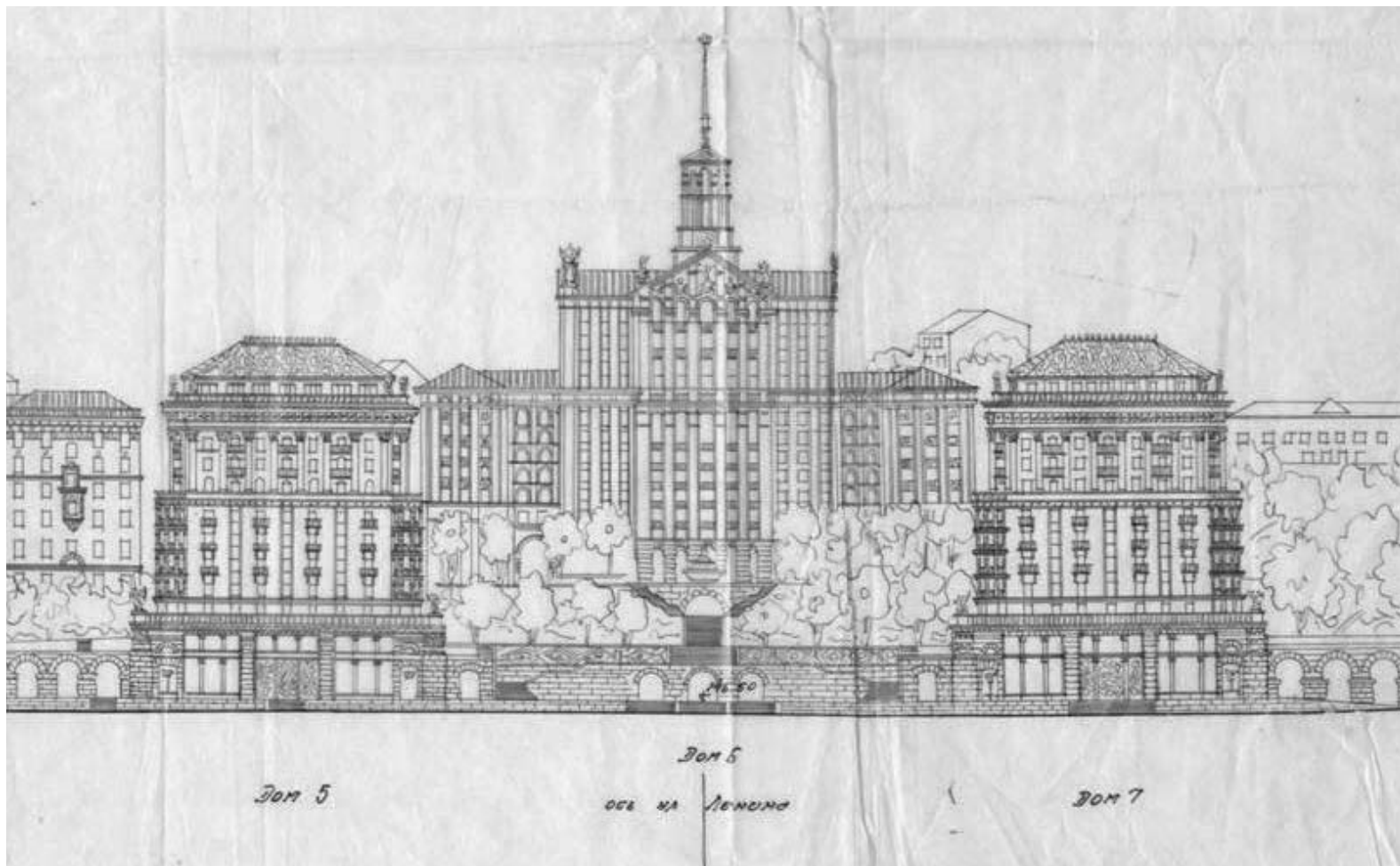
Напевно, кожен житель України, зі шкільної лави наслухавшись про Київ як про велике місто з більш ніж тисячолітньою історією, про його красиві храми, парки та сквери, про великих людей, які колись там жили і працювали, мріяв хоч раз побувати у столиці – насолодитися каштановими алеями, посидіти на березі Дніпра, побачити Лавру, Софію, пам'ятник великому Богдану, пройтися повз урядові будівлі, прогулятися центральними вулицями і насамперед – Хрещатиком.

Щороку Київ приймає тисячі туристів, проте ніхто з них, та й більшість самих киян не замислюється – завдяки кому головна вулиця столиці виглядає саме так.

За часів Другої світової війни центральну вулицю Києва було майже повністю зруйновано. Перед відступом радянських військ в усіх найважливіших будівлях Хрещатика було закладено вибухівку з радіокеруванням – очікувалося, що гітлерівці розташують свою адміністрацію і розселять офіцерів саме у них, і тоді радянські підпільники розпочнуть підриви. Так і було зроблено: на п'ятий день окупації Хрещатик став вибухати, а пожежі тривали ще багато днів. Вибухи й вогонь повністю знищили забудову Хрещатика: непарний бік від будинку №5 до Бессарабської площі, парний бік — від теперішнього Майдану Незалежності до вулиці Богдана Хмельницького, згоріла забудова парного боку Інститутської, нижні частини нинішніх вулиць Прорізної, Лютеранської, архітектора Городецького.

Після війни Київ поступово піднявся з руїн: почали з'являтися нові будівлі, пам'ятники, парки. Не можна не звернути увагу на те, як гармонійно поєднуються дивом уцілілі давні будівлі з повоєнними, зливаючись в єдиний архітектурний ансамбль. Мало хто знає, що все це заслуга плеяди українських архітекторів, творчого колективу, об'єднаного Державним проектним інститутом «Київпроект», до якого входили і ювіляри 2020 року Олександр Васильович Власов, Анатолій Володимирович Добровольський та Олександр Іванович Малиновський.

У зв'язку з тим, що в січні 1934 року було прийнято ухвалу про перенесення столиці УРСР з

Анатолій Добровольський

Олександр Малиновський

Олександр Власов

Харкова до Києва, у травні того ж року було засновано дві архітектурно-художні майстерні, що мали займатися перетворенням Києва на столичне місто. У 1937 році їх було об'єднано в єдину міську архітектурно-проектну майстерню «Київміськпроект». Організація займалася питаннями житлового та громадського будівництва на замовлення міськради та інших установ. Забудова Києва після його визволення з окупації перебувала у жахливому стані: втрати становили понад 40% усієї довоєнної житлової площі міста. Для розв'язання існуючих проблем 1 листопада 1944 року було створено Державні архітектурні майстерні, які фактично продовжили діяльність довоєнного «Київміськпроекту». Саме

ці організації стали в авангарді повоєнної реконструкції міста. У складі архітектурних майстерень працювали такі відомі діячі містобудування, як Власов, Малиновський, Добровольський, Єлізаров, Заваров та інші. Лише у 1951 р., відповідно до розпорядження Ради міністрів СРСР, з метою поліпшення робіт із проектування та забудови міста Києва, архітектурні майстерні було реорганізовано у Державний інститут із проектування «Київпроект».

У послужному списку «Київпроекту» – розробка всіх повоєнних Генеральних планів столиці, роботи з комплексної забудови міських територій, реконструкція будівель, створення сучасних архітектурних

ансамблів з урахуванням історичних особливостей та традицій забудови Києва.

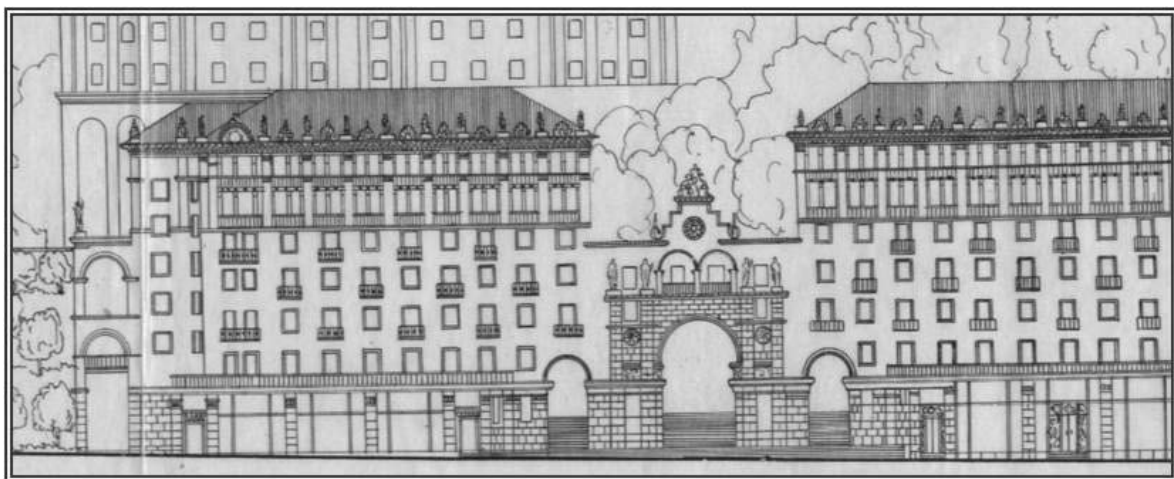
На 2020 рік припало одразу три ювілеї видатних українських архітекторів – Олександра Івановича Малиновського (23 квітня 105 років від дня народження), Анатолія Володимировича Добровольського (6 травня 110 років від дня народження), Олександра Васильовича Власова (1 листопада 120 років від дня народження).

У ЦДНТА України зберігається документація проекту забудови вулиці Хрещатик, розроблена Державним проектним інститутом «Київпроект». Нові будівлі становлять єдиний ансамбль, строго витриманий стилістично – у популярному в

ті часи стилі т. зв. «сталінського ампіру».

Однією з архітектурних майстерень на початковому етапі реконструкції Хрещатика у повоєнні роки керував О. В. Власов (у період з 1944 до 1950 року був головним архітектором Києва, у 1950 р. його замінив на посаді А. В. Добровольський). Олександр Васильович та його колега випала можливість не лише відновити зруйноване, а й зробити місто ще кращим, спорудивши нові будівель та впровадивши нові конструктивні проектні рішення. Так, Хрещатик було розширено до 75 метрів, додатковий простір виділявся під зелені насадження каштани, що стали візитною картою Києва.

Об'ємно-просторова композиція забудови Хрещатика була

новаторським проектним рішенням. Завдяки розташуванню відступів та курдонерів (парадних дворів, обмежених з боків флігелями будівель) було збільшено або зменшено відстані між протилежними будинками, що візуально створювало ніби пульсуючий простір. Тераси було оздоблено квітниками, кущами й деревами. Важливим стратегічним рішенням було використати прийом контрастного протиставлення суцільного фронту будівель адміністративного та громадського значення на парній стороні вулиці вільній постановці окремих житлових будинків на непарній стороні. Контраст, у свою чергу, доповнюється різноманітністю архітектурних форм фасадів будівель.

Конструктивною основою будівель Хрещатику є несучі стіни з цегли. При облицюванні будівель активно застосовувалася керамічна плитка, кольорові мастики, а також червоний та сірий граніт. За впровадження керамік при зведенні будівель по вулиці Хрещатик архітектори – зокрема і Власов, Малиновський та Добровольський, – були нагороджені державною премією СРСР.

У ЦДНТА України зберігається проектна документація житлових будинків, розроблених Власовим, Малиновським та Добровольським у рамках реалізації післявоєнного проекту відновлення Хрещатики. На найцікавіших із них хотілося б зупинитися детальніше.

Будинок по вулиці Хрещатик, 13/2 спроектовано Власовим і Добровольським. Це перша у Києві будівля, зведена із застосуванням керамічних блоків.

Будинок по вулиці Хрещатик, 21, над проектом якого працювали Власов та Добровольський, спочатку планувалося оздобити складною конструкцією – керамічним шпилем, але у зв'язку з початком «боротьби з надмірностями в будівництві» проект було значно спрощено: будинок отримав аркову конструкцію, у декорі якої використано кольорову кераміку.

Арку Пасажу (вулиця Хрещатик, 15) було побудовано Власовим, Малиновським та Добровольським. Знаковими у цій будівлі є колони, декоровані ке-

рамікою, фронтони, зроблені з граніту в стилі українського бароко.

Однією з архітектурних перлин Києва вважається комплекс, до складу якого входять відразу три будинки: №№23, 25 та 27. Авторами проекту були Анатолій Добровольський та Олександр Малиновський. Будинки є зразком помпезного сталінського ампіру. До ансамблю входять дві симетричні одинадцятиповерхівки, між якими на терасі розташовано чотирнадцятиповерхівку з баштою і шпилем, увінчаним п'ятикутною зіркою; центральний фасад доповнюють два дев'ятиповерхові флігелі. В народі цю споруду називають «Будинок із зіркою» (Хрещатик, 25). Слід зазначити, що понад двадцять років це була найвища будівля Києва.

У фондах ЦДНТА України зберігаються проекти, які були розроблені Власовим, Малиновським та Добровольським та втілені у життя. Це не лише житлові будівлі, а й споруди громадського та адміністративного призначення.

В ансамблі Майдану Незалежності однією з домінант є готель «Україна» (раніше – «Москва»). Його збудовано за проектом групи архітекторів, до якої увійшов Анатолій Добровольський. Спочатку планувалося, що будівля буде увінчана шпилем у стилі відомих сталінських висоток, проте пізніше проект було значно спрощено, і на верхніх поверххах створили критий оглядовий майданчик і кафе. Унікальність будівлі полягає в тому, що саме тут вперше у Києві при будівництві використали залізобетонні діафрагми жорсткості.

Навпроти через Інститутську розташований відомий Жовтневий палац (нині – Міжнародний центр культури і мистецтв Федерації профспілок України). Саме він дав назву вулиці, позаяк був побудований 1838 року як Інститут шляхетних дівчат. У повоєнні роки будівлю було реконструйовано за проектом Власова і Заварова. Палац не лише реконструювали, а й розширили. Так, за проектом край прибудови розміщувався доволі близько до схилу; для того, аби будівля не просідала і схили не руйнувалися, було прийнято рішення зро-

бити фундамент глибокого залягання. Вага землі, яку вийняли при будівництві підвалів, була більшою за загальну вагу всього палацу. Вдале конструкторське рішення допомогло розв'язати проблеми та звести нанівець наявні загрози.

По вулиці Хрещатик, 7/11 розташована будівля Української республіканської ради профспілок (тепер – Центральна спілка споживчих товариств України), спроектована групою архітекторів, до якої входив Олександр Малиновський. Ця споруда унікальна тим, що при її зведенні вперше у Києві було застосовано технологію будівництва з використанням великорозмірних цегляних блоків, завдяки чому роботи тривали всього лише три місяці.

Крім того, у ЦДНТА України зберігаються інші цікаві проекти, розроблені Власовим, Малиновським та Добровольським у рамках післявоєнної забудови Києва, зокрема – документація розарію ботанічного саду та аеровокзалу «Бориспіль».

Розарій Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка (раніше – Ботанічний сад АН УРСР), спроектований Олександром Власовим, вважається найбільшим у Європі й налічує понад 13 тисяч сортів троянд.

Аеровокзал аеропорту «Бориспіль» спроектували Анатолій Добровольський та Олександр Малиновський. Уперше в УРСР будівля об'єднала функції внутрішнього і міжнародного авіасполучення. Планування аеровокзалу було чітке і збалансоване, передбачало розведення потоків пасажирів і багажу; система спусків і підйомів забезпечувала можливість самостійного орієнтування пасажирів як після прибуття, так і на шляху на посадку. Автори проекту були нагороджені грамотами Президії Верховної ради УРСР.

Отже, архітекторам Власову, Добровольському та Малиновському у складні повоєнні роки вдалося відновити зруйноване і створити нові будівлі, поєднавши їх в один ансамбль, який тепер уже є історичним.

Тимур АНДРЕЄВ,
науковий співробітник відділу
використання інформації документів
ЦДНТА України

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ КИЄВА: ЧОМУ ЦЕ ТАК ВАЖЛИВО

Столиця – це осередок усього: економіки, науки, культури, архітектури. І від того, як будуть розвиватися ці напрями у столиці, великою мірою залежить аналогічний розвиток у регіонах. Адже столиця постійно задавала тон і тренди й була взірцем для наслідування в інших містах.

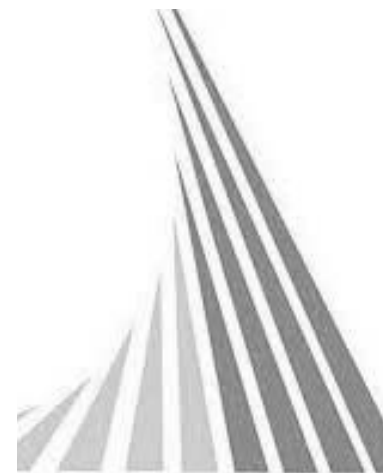
Анна КЛИМ

Попри бурхливий розвиток культури в усьому світі, в Україні вона тепер переживає не найкращі часи. Головною проблемою є те, що за весь час незалежності культурі в нас не приділялося достатньої й гідної уваги, вже не кажучи про повноцінне фінансування цієї сфери. Її фінансування відбувалося за залишковим принципом – із тих крихт, що залишалися у спустошеному бюджеті.

Проте недооцінювати культурний напрям означає пожирати отруйні плоди такого бездумного підходу. І прикладом, який яскраво це демонструє, є нерішучість столичної влади у розриванні зв'язків зі спадщиною тоталітарної радянської системи.

Як відзначають в Інституті реформ та розвитку Києва, одним із гуманітарних напрямків якого є контроль за процесом декомунізації у столиці, в Києві досі залишилося чимало символіки радянської влади – незважаючи на те, що всі терміни декомунізаційного законодавства вже давно сплили. Серед найпомітніших – пам'ятники Щорсу і Ватутіну, демонтувати які давно вимагають кияни.

За словами фахівців Інституту, основною причиною провалу декомунізації в Києві є бездіяльність чиновників, які – зрештою, всупереч законодавству, – не понесли за це жодної відповідальності. Саме через це досі не демонтований радянський герб на щиті монументу «Батьківщина-Матір», хоча з технічної точки зору це робиться дуже швидко. Також ми можемо спостерігати старі таблички з назвами вулиць, які були перейменовані ще кілька років тому. При цьому для столичного бюджету це нічого не коштує, адже заміну табличок мають робити балансоутримувачі. Однак відсутність будь-якого контролю ще довго

нам нагадуватиме про радянську спадщину в столиці.

Не менш важливим питанням є функціонування української мови в Києві. Зокрема, Інститут реформ та розвитку Києва виступив ініціатором створення Міжвідомчої робочої групи з питань реалізації Концепції розвитку української мови, культури й виховання історичної пам'яті у жителів Києва при Київській міській державній адміністрації. Сама Концепція передбачає низку заходів щодо популяризації української мови у столиці.

Також організація є одним із засновників громадської спілки «За українськомовний Київ», що об'єднала низку громадських організацій та відомих громадських діячів.

До складу спілки та експертної групи гуманітарного напрямку Інституту реформ та розвитку Києва входять: Вовченко Олександр Леонідович, Ющук Іван Пилипович, Павличко Дмитро Васильович, Гнаткевич Юрій Васильович, Яблонська Галина Гіларівна, Сиротюк Юрій Миколайович, Нестерчук Микола Трохимович, Марусик Тарас Павлович, Мельничук Сергій Андрійович, Болтівець Сергій Іванович, Василаско Василь Федорович та інші відомі особистості.

Перед Києвом стоїть багато викликів: збереження архітектурної спадщини, збереження та розвиток архівної і музейної справ, підтримка українських театрів і кінорежисури, заохочення українського письменництва і книговидавництва. І це ті завдання, які завжди повинні бути для держави у пріоритеті. Адже ці питання напряму пов'язані з національною безпекою України – а у період пропагандистських воєн і поготів.

МАКСИМ МИХАЙЛІЧЕНКО: «УСІ МОЇ ВИСТАВИ ОБ'ЄДНУЄ МОЄ СЕРЦЕ»

Репертуар Київського академічного театру юного глядача на Липках поповнила вистава «Бережіть Флорес» за п'єсою Ніла Саймона. Режисер-постановник – заслужений діяч мистецтв України Максим Михайліченко. Він також є автором перекладу українською мовою і музичного оформлення. Про нову виставу – наша розмова з режисером.

– Як виник задум поставити цю виставу?

– Уже давно придивлявся до цієї п'єси, хотів її взяти в роботу. У кожній новій постановці шукаю свою тему. Спочатку на очі потрапила п'єса Ніла Саймона «Дивна парочка», яка була написана про чоловіків. Потім познайомився з іншою п'єсою цього ж автора. Це вже був жіночий матеріал, і він мені здався набагато цікавішим з точки зору психології і драматизму.

Ситуація, коли чоловік у сорок років залишається без дружини і не може зрозуміти, як йому жити далі, стає великою проблемою. Але якщо в такій ситуації опиняється жінка, то це вже зовсім інша тема.

Вистава позиціонується як комедія. Мабуть, її найголовніша думка така – людина має жити заради того, щоб відчувати радість. Усі ми повинні дарувати радість. У цій постановці, як на мене, багато оптимізму. Людина – неважливо, чоловік чи жінка, – має усвідомлювати, що кожен день треба проживати сповна. Тобто бути справжнім, вдосконалюватися, збагачуватися духовно та розуміти, що все краще – попереду.

Коли я ставив п'єсу Олексія Арбузова «Мій бідний Марат», там була така фраза, що навіть за день до смерті не пізно почати життя спочатку. Ця тема хвилювала мене тоді, хвилює й зараз.

– У Ніла Саймона п'єса називається «Бережіть Флору». А ви вирішили назвати виставу «Бережіть Флорес». Чому?

– Виходила якась занадто «екологічна» назва, що асоціювалася б із навколишнім середовищем. Якщо «флора» у перекладі з латинської означає рослинний світ, то «флорес» – це квітка.

У виставі порушено жіночу проблематику. Жінка має приваблювати, скільки б їй не було років. Я часто відвідую Іспанію, де живе мій брат. Відтак спостерігаю за жінками, які ввечері виходять у світ. Цим жінкам може бути 70, 80 чи навіть 90 років. Але які у них зачіски, який блиск в очах. Вони зберегли в собі внутрішнє бажання квітнути, ба-

жання приваблювати. Якщо порівнювати з нашими жінками, то навіть у поведінці та поглядах 35-літніх іноді можна прочитати, що вони свою «програму максимум» уже виконали. У них є чоловіки, вони народили дітей – і складається відчуття, що далі ці жінки продовжують існувати за інерцією. Отже, усвідомлено погоджуються на те, щоб в душі зів'яла квітка. Саме тому для мене був важливим цей меседж – бережіть Флорес, бережіть у собі цю квітку жіночої принади.

– Як довго тривали репетиції?

– Два місяці. Почали працювати в лютому, а прем'єра відбулася наприкінці квітня. Я зрозумів, що виставу можна робити за короткий період, і це не впливає на якість. І в кіно, і в театрі нам раніше давали досить великий аванс часу. Тобто працюю скільки хочеш. Насамперед важливо зрозуміти, про що ти хочеш розповісти глядачеві. Далі все йде своєю чергою. В уяві складається візуальний образ, музичне наповнення, розумієш, що ти хочеш від актора – а у такий спосіб і час наповнений цим змістом.

У театрі юного глядача на Липках працюю від 1995 року. Всі мої попередні прем'єри відвідував батько. Для нього це було дуже важливою подією. Але під час моєї роботи над виставою батька спіткав інсульт. Щодня у перервах між репетиціями я їздив до лікарні. Він пішов із життя, не дочекавшись прем'єри.

У моїй свідомості ця робота присвячена йому. Попри всі сумні обставини, вистава вийшла дуже оптимістична.

– Будь-ласка, кілька слів про виконавський склад.

– У виставі немає другорядних ролей. У нас є справжній ансамбль із шести виконавців, чотири жінки і двоє чоловіків. Одну з головних ролей, Флорес, грає моя дружина Олена Михайліченко. Ми співпрацюємо у багатьох виставах. Вона дуже ці-

кава творча особистість. Доволі незвичним був її творчий підхід до створення цього характеру, адже це зміна амплуа, це інша вікова категорія. Навколо цієї героїні розгортається вся історія.

Інна Белікова грає її опонентку – подругу Олі, в якій Флорес залишається жити після того, як її кинув чоловік. Робота була цікава тим, що треба було вибудувати особливу ансамблевість – адже це добрі подруги, але діаметрально протилежні характери – одна дуже раціональна, надто прискіплива до порядку, інша – художниця безладу.

Певним експериментом було долучити до вистави молоду актрису Марину Веремійчук, тому що вона не відповідає за віком своїй героїні Сільвії. Проте Марина спромоглася створити яскравий персонаж – емоційний і характерний. Акторка веде свою лінію, вона дуже смішна, і робить це майстерно.

Мирослава Філіпович грає Рене. З одного боку, схожа на феміністку, а з іншого – це сексі-подруга з вільними поглядами щодо стосунків чоловіків і жінок. Попри те, що вона заміжня. У виставі є музичні номери, через які розкривається вся драматургія. Це оригінальна іспанська музика. Одну з пісень виконує саме Мирослава. Тут у багатьох глядачів виникає запитання – чи на сцені справжні співаки, чи звучить запис. Відповіддю. Усі пісні виконуються наживо професійними акторами.

У виставі є дві чоловічі ролі, які виконують Віталій Дерев'янчук і Кирило Горолюк. З ними я вже співпрацював у виставах «Білокі-блюз» і «Казкові мандрі». Тому від початку роботи вони зрозуміли мої вимоги. Вони грають божевільних іспанців – принаймні так може здатися українському глядачеві. Я дуже добре знаю іспанську націю і просив їх виконувати той малюнок, що у мене перед очима. Тобто на-

справді це дуже запальні й надто емоційні люди, хоч дехто з критиків сприймає їх як героїв із оперети. Задум полягав у тому, щоб ці чоловіки своєю поведінкою, жагою пристрасті пробуджували в жінках почуття любові, бажання квітнути.

У мене всі вистави музичні. Від своєї першої постановки «Вовки та...» я сам добираю музику. У мене музична вся родина. Батько був музикантом, і брат композитор. З дитинства пам'ятаю, що в нас постійно звучала гарна класична музика. Для мене це важливий компонент драматургії. Це не просто тло, а скоріше окремий персонаж, який оповідає свою історію.

Разом зі мною над створенням вистави працювала репетитор з вокалу Альона Ковернік. Вона допомагала акторам відтворити вокальні номери. Хлопцям було дуже важко, адже потрібно співати іспанською мовою. Це особливий темперамент – іноді іспанською можна сказати 200 слів за хвилину. І це має бути достовірно, а не абракадабра. Вважаю, що Віталій та Кирило ці проблеми успішно подолали.

– Що можете сказати про костюми та декорації?

– Це вже не перша спільна робота з художником Олегом Татариним. Його сценографічний задум полягав у тому, щоб глядачі, сидячи по периметру сцени, наче дивляться у вікно однієї квартири, де відбувається ця історія. На сцені рулетка – гра, а чотири героїні задіяні в ній. Є елементи урбаністичного стилю, є прямі лінії у вирішенні простору. Також на сцені розташована кухня. Глядачі спостерігають за чужим життям.

На початку вистави костюми невиразні, вони неначе «пригнічують» жіночність. Варто зауважити, що актриси нашого театру дуже добре виглядають, значно молодше свого віку. У цій постановці вікові категорії актрис та персонажів майже збігаються, усім близько сорока років, але попри це ми вигадували, у що їх вбрати, аби здавалися старшими. Тому спочатку їхні костюми вільного крою, з льону, з мішквини. Згодом, із розвитком сюжету, все змінюється, і героїні цієї історії виглядають феєрично.

Ми всі отримуємо задоволення від того, що робимо, і сподіваємось, це відчуває й глядач. Отже, комедія, начебто легкий жанр. А з іншого боку – складний, тут неймовірний темп. Комедію вважають королевою жанру, вона потребує миттєвих перевтілень: щойно глядач сміявся, а вже через кілька секунд починає плакати. Це внутрішня перебудова са-

мих акторів. Для того, щоб вона відбулася, потрібна техніка акторської майстерності. На сцені не треба думати про те, що граєш, треба в цьому вимірі існувати. Попередні вистави засвідчують, що актори вже опанували ці критерії. З'явилися легкість, повітря, імпровізація, виконавці почали «купатися» у цьому матеріалі.

Вони люблять цю виставу і самі відчувають, що у них виходить, а що – не зовсім. Станіславський зауважував, що тільки після сотні показів вистава живе своїм життям. Я теж чекаю того моменту, коли її можна буде відпустити, не опікуватися цією дитиною.

– Ваша попередня режисерська робота «Білокі-блюз» є реакцією на ті події, що нині відбуваються на сході України?

– Так, і ні. Автор цієї п'єси теж Ніл Саймон. Коли я прочитав її вперше, вона мені не сподобалася. А коли виникла творча необхідність постановки, я почав замислюватися над тим, про що цей твір. Насправді п'єса не має цілісного сюжету, відсутня історія від початку й до кінця. Це якісь уривки ні про що, тому що все це не має сенсу, тобто війна не має сенсу. І це найважливіша думка всієї цієї історії.

Молоді люди, в яких є мрії, в яких уже було кохання або які ще чекають на нього, або ті діти, які б могли після них з'явитися на світ, або ті відкриття, що вони могли би зробити, – усе це не має сенсу, тому що вони йдуть назустріч невідомому, яке називається труна.

Наприкінці вистави всі предмети, що до цього були столами, шафами або плотами, набирають форму труни, з них сиплется попіл. Я не можу сказати, що ця вистава пов'язана з подіями на Донбасі, швидше вона пов'язана з певним способом мислення.

– Що об'єднує всі Ваші вистави?

– Моє серце. Коли тільки починав ступати на творчий шлях, а спершу я навчався на акторському курсі, наш педагог Ірина Молостова наставляла, щоб розповідали на сцені тільки про те, що хвилює. Якщо відсутня твоя особиста проблема, твій біль і переживання, то не варто виходити на сцену. Існує чимало суперечок із того приводу, чи має театр бути кафедрою. Я не знаю. У будь-якому разі ми спілкуємося. У першу чергу з актором, у другу – з глядачем. Бо через актора висловлюю ті думки, що мене хвилюють. Добре, коли за відгукми глядачів розумію, що це і для них важливо. Мені є про що говорити.

ЄВДОКІЯ БОГАЧ: «ЖАДАЮ ЗНАЙТИ ПОТАЄМНЕ, НАЙКРАЩЕ, ЩО Є В ЛЮДИНІ, В ПРИРОДІ»

Ще перед початком карантину в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва відкрилася виставка відомої художниці-керамістки Євдокії Богач (1943–2014).

Марина МАРЧЕНКО

Цей виставковий проект відбувся завдяки спільним зусиллям фахівців музею і родини художниці, зокрема її чоловіка – Анатолія Петровича. Презентовані на виставці твори мисткині – розписні тарелі, панно, скульптурні композиції, живописні роботи – це лише невелика частина її творчого доробку, з любов'ю збережена у родинній збірці. Це тарелі «До сонця», «Цвіте терен», «Відродження», скульптурні композиції «Весілля», «Українські мотиви», картина «Чаша Грааля істинна» та інші твори. Усі вони різні, але мають спільну рису – яскраво відображають народний український колорит. Образи, створені художницею, наділені виразним психологізмом і м'яким гумором.

«У нашій родинній колекції зберігається понад 300 робіт моєї дружини, яка була чудовою людиною – чуйною, доброю та скромною», – розповідає Анатолій Петрович.

Народилась Євдокія Макарівна Богач 20 листопада 1943 року в селі Яворівка Вінницької області. Після закінчення середньої загальноосвітньої школи у 1961 році вона вступила до Косівського художнього училища прикладного мистецтва на відділення художньої кераміки. Навчання у відомому осередку народного мистецтва і визначило долю майбутньої художниці.

Упродовж 1968–1971 років вона працювала в експериментальній майстерні сувенірних виробів у Севастополі, а від 1971 до 2003 року – на комбінаті монументально-декоративного мистецтва творчого виробничого об'єднання «Художник» Художнього фонду Національної спілки художників України.

Євдокія Богач була надзвичайно обдарованою людиною. Її творчість пов'язана з монументальним і декоративно-прикладним мистецтвом. Це не лише живопис, розписні та рельєфні керамічні блюда, статуетки, а й розробка інтер'єрів та екстер'єрів громадських споруд.

Монументальні роботи Євдокії Макарівни, які не побачити на виставці, прикрашають будівлі у різних регіонах України. У Києві це декоративні керамічні панно у санаторії «Пуща Водиця» на тему драми-феєрії Лесі Українки, «Дерево життя» у бібліотеці на масиві Виноградар, панно «Наука» в Інституті мікроприладів. У Чигирині на Черкащині, в селі Архипівка Луганської області роботи художниці є у будинках культури. Ще одна – в місті Чорнобиль.

«Євдокія Богач належала до тієї генерації художників, які були сформовані у 60-ті роки минулого століття. У цей час художники-керамісти працювали для того, щоби прикрашати інтер'єри та екстер'єри українських міст і сіл. Серед них була і Євдокія Макарівна. Варто згадати, що рекомендації до Спілки художників України їй надали, зокрема, Оксана Грудзинська, Людмила Жоголь. Це люди, які створили монументальне і декоративне мистецтво України, чий імена увійшли в історію вітчизняного мистецтва кераміки.

Саме до них належить Євдокія Богач», – зазначила на відкритті виставки Ірина Бекетова, науковець музею.

На думку Володимира Балибердіна, який очолює секцію декоративно-прикладного мистецтва Київської організації НСХУ, найкраща художня рада – це випробування часом. І у цьому сенсі він вважає, що роботи Євдокії Богач сучасні, цікаві та змістовні. «Держава повинна пишатися такою художницею», – підкреслив він.

Життєве кредо Євдокії Макарівни було незмінним до останніх днів: «Прагну постійно вчитися. Самоосвіту вважаю основою основ у своїй творчості. Жадаю знайти те потаємне, найкраще, що є в людині, в природі; те, що робить життя таким чудовим, цікавим, що дає сили для великих звершень».

Усіх, хто бажає познайомитися з яскравими, світлими та витонченими роботами Євдокії Богач, персонажі творів якої неначе вийшли з українських народних прислів'їв, приказок та пісень, радо запрошуємо до музею після закінчення карантинних заходів.

ПРО КАРТИНИ- ВИСТАВИ ОЛЬГИ ВОЛОДАРСЬКОЇ- ІЩУК

Живопис чудової львівської художниці Ольги Володарської-Іщук має потаємне друге дно, і дно це – театр.

Оксана ЛАМОНОВА

Про цьому «справжнього» чи, точніше, «традиційного» театру, із завісою та глядачами, тут нібито й немає – насамперед тому, що герої мисткині, вуличні музиканти і мандрівні актори, аж ніяк не потребують завіс, вони постійно «переплутуються» із глядачами, так що вже годі й зрозуміти, де, власне, закінчується вистава, а де починається життя. Але одночасно зі «сценою-Всесвітом» у цьому дуже романтичному і трохи сюрреалістичному просторі існує, так би мовити, сцена замкнена, гранично камерна, на якій відбуваються події – ювелірно відрізані, та почуття – складні й витончені. Не випадково Ольга Володарська-Іщук захоплюється епохою і мистецтвом модерну. Втім, асоціації виникають скоріше з усією Срібною добою – меланхолічні П'єро і лукаві Коломбіни здаються гостями саме звідти, як і фатальні жінки та мудрі старі скрипалі.

Мабуть, річ у тім, що всі свої елегантні й трохи загадкові вистави Ольга Володарська-Іщук розігрує передусім для себе. Глядачам і шанувальникам дозволяється споглядати і розгадувати численні символи-натяки, іноді – багатозначні, іноді – зворушливі й затишні, а то й по-мультишному кумедні. Так чи інакше, в багатьох (якщо не в усіх) творах львівської художниці вириваються маски і запалені (саме запалені, навіть удень!) свічки, пташині гнізда і птахи у клітках, годинники (які до того ж можуть «розтікатися», як на відомій картині Далі)

і скрипки, коти і ляльки. Загалом, «речова насиченість» тут є досить високою, кожна з дрібниць заслуговує на те, щоб її уважно роздивлялися, а іноді вона ще й цілком несподівано «розкривається», немов квітка, перетворюючись на інші, не менш цікаві деталі. Виразний приклад – неймовірні капелюхи, які охоче носять герої Ольги Володарської-Іщук і які самі по собі заслуговують на окрему і не менш цікаву «оповідь».

Що ж до сюжету, то він не стільки «прочитується», скільки «відчувається». Є історії про дитинство, дружбу, мрію, диво, самотність. Проте більшість творів львівської художниці – звичайно ж, про кохання, і кількість можливих «відтінків» цього почуття починає нагадувати вже не про модерн і Срібну добу, а про Ватто. Тут є щасливі своїм першим почуттям напівдіти, є вірна закохана, яка дбає про сон свого сумного «принца» (справді дещо схожого на Гамлета), є циркове подружжя (уже, мабуть, не з Ватто, а з Пікассо «рожевого періоду!»). А ще – в інших картинах – є найвірні романтики, які вважають, що зустріли свою Мрію – а насправді обіймають жінку-вампа з холодними зміїними очима та безжальною посмішкою. Є навіть сам Дон Жуан. І тоді тло для подій – уже не напівказкове старе місто з вузькими вуличками та черепичними дахами, а маскарад або карнавал, гра, таємниця, а іноді й обман, що призводить уже до справжньої трагедії. Утім, ледь помітний, але постійний присмак іронії в живописі Ольги Володарської-Іщук, звичайно, також не є випадковим.

Це – лише Театр, але Театр, як давно відомо, – це увесь світ.

РАЙ НА НАШІЙ ГРІШНІЙ ЗЕМЛІ – ІСНУЄ

У сучасному літературознавстві було лише декілька спроб інтерпретувати творчість самотньої української письменниці білоруського походження Лілії Бондаревич-Черненко. Її спадщина – це поетичні книги й різножанрова проза: оповідання, нариси, повісті.

Феномен творчої постаті Л. Бондаревич-Черненко демонструє поєднання двох начал: журналістської спостережливості й поетичного світосприйняття. Мисткиня не просто фіксує події у своїх творах, а насичує їх тонким психологізмом, емоційністю, чуттєвою образністю.

Серед різноманітних творів Л. Бондаревич-Черненко особливу увагу привертає книжка «За годину до раю», що має підзаголовок «25 історій про життя і кохання, самотність і щастя». У ній письменниця відважилася написати про старість, про те, з чим люди набувають свій поважний вік, що думає про нього, про прожиті і пережиті, чи відчуває себе щасливою в такому віці.

За всіма жанровими ознаками це повість, що складається з трьох розділів: «Посеред бузку й безсоння», «На краєчку всесвіту» і «Любити. Жити і літати». Кожен розділ, окрім викладених історій, доповнений своєрідними авторськими роздумами-«нотатками», що, відповідно до задуму, є «неочікуваними», «очікуваними», «покаянними», «ретроспективними», «булгаківськими», «нічними», «філософськими», «рішучими», «гіркими», «замріяними» тощо. Композиційна майстерність письменниці полягає в тому, що ці нотатки органічно вплетені у загальну канву твору, вони відіграють важливу роль у реалізації авторської концепції. Отже, незважаючи на те, що кожен нарис із 25-ти представляє окрему, сюжетно завершену життєву історію, твір характеризується ідейно-художньою цілісністю.

Від самого початку твору «Неочікувані нотатки. Про скатертинку з незабудками», в якому розповідь ведеться від першої особи, перед нами постає образ пересічної мешканки провінційного містечка, яка з перших рядків захоплює відвертістю й щирістю. Це сама письменниця. Вона з гумором повідомляє про свій «запланований подвиг» – приїхати «міщанських слоників» із власного помешкання, називаючи його «крамницею лахмітника»... Поступово героїня приходиться до висновку, що всі ці звичайні предмети – це «безцінні реліквії», «обереги», «артефакти нашої долі»: «Ми і речі – єдине ціле, вони підтримують зв'язок між мину-

лим, теперішнім і майбутнім» (тут і далі – цитати з повісті). Подібні філософські роздуми-підсумки присутні в усіх «нотатках».

Наступні частини першого розділу – «Нотатки очікувані» та «Нотатки покаянні» – це своєрідний художній екскурс в особисте життя головної героїні, від побуту до внутрішнього світу. Отже, героїня – «жінка в окулярах, якій 50+», мешкає у двокімнатній квартирі, щодня записує «взулки на пам'ять» в апельсиновий блокнот, працює в редакції місцевої газети «У двох словах» в оточенні «гарної команди». Відверто зізнається, що колись «зробила страшну дурість»: поїхала працювати у столичну газету і два роки мешкала в Києві. Потім усвідомила, що «не створена для мегаполісу». Після «невдалого завоювання столиці» вона повернулася у своє містечко, оскільки у провінції панує «спокій, дивовижна патріархальна безпосередність, тиша на вулицях», «є можливість розвинути, хто поруч», «зрозуміти його». І знову вражають цікаві міркування письменниці: «Провінція для мене як голландський живопис – тихий, без яскравих фарб і складної композиції».

Наступні за змістом «Нотатки ретроспективні» – це правдиві історії про життя рідних письменниці, які відіграли важливу роль у формуванні її характеру та становленні як особистості: мудра бабуся Марфа, справедливий батько Василь Григорович і добра й терпляча мати Тамара Максимівна. Події у цих «Нотатках» нанизуються одна на одну, немов кадри з кінофільму, складаючи відтак нерозривний послідовний ланцюжок і занурюючи читача у внутрішні переживання головної героїні. Кінематографічні прийоми, використані Л. Черненко у викладенні цих та наступних 22-х життєвих історій, заслуговують,

на наш погляд, окремого ґрунтовного наукового дослідження.

У «Нотатках філософських» постає образ високоінтелектуальної людини з багатою творчою уявою та неординарним світосприйняттям. Зокрема: «Найбільша наша помилка в тому, що ми вважаємо, нібито в нас багато часу попереду», «життя – задача, яку ще ніхто не розв'язав без помилок», «там, де людина ставить крапку, Бог ставить кому», «старість – таємниця, яку не можливо розгадати до кінця своїх днів».

Розмірковуючи про життя й старість, Л. Черненко поступово підводить нас до знайомства з наступними персонажами – це бабуся й дідусі, які «перейшли сімдесятирічну межу». Мисткиню цікавить, як вони сприймають цю «межу», оскільки кожен відчуває себе по-різному: один насолоджується життям, відкриває для себе щось нове і цікаве, а інший не сприймає себе таким і через це стає сварливим і нестерпним.

Завдяки майстерній побудові оповідей перед читачем постає психологічний портрет кожного персонажа, зокрема особливості його душевної організації, емоційно-вольової сфери. Крім цього, варті уваги неординарні погляди цих героїв. Розповідаючи про себе, вони діляться своїм життєвим досвідом і світоглядними позиціями, порушуючи морально-етичні питання та проблеми буття, завдяки чому кожна історія певною мірою набуває ознак притчі. Ось як цікаво розмірковує про старість перша героїня: «Ніхто з нас себе в такому віці не ввізнає. У старості знімаються маски... Як людина жила, така її старість. У нас у всіх важка торба гріхів за плечима».

Переповівши ще кілька життєвих історій, часом від самого персонажа, а іноді від когось із рідних чи знайомих, Л. Черненко прихо-

дить до висновку: «Старість як досвід? Як покарання? Як втіха і нагорода? Іспит на смиренність? Людина відходить від зовнішнього світу і входить у внутрішній світ власної душі?... Бог дає гарним людям красу в старості. А ось людина, яка багато грішила, кажуть, виглядає у старості доволі непривабливою. Бог дає їй таке обличчя, яке вона заслужила». Цікаво, що зовнішність жодного персонажа письменниця не описує, лише у деяких розповідях бабуся є іронічне зауваження щодо власних зморшок: «Моє обличчя стало наче печене яблуко. Та я спокійна. Вік у мене такий, що зморшки – це нормально. Дивно було б, якби їх не було». Зрозуміло, що мисткиню більше цікавить відчуття героїнь у новому образі, сприйняття себе: «Що вдієш, тіло змінюється, а особистість – ні. Важко було спочатку полюбити власні зморшки і сивину. Але в мене це вийшло». У «нотатках» під назвою «І Бог створив жінку» письменниця зазначає, що «лише хоробрі, упевнені в собі, сильні жінки не бояться зізнатися у своїх вікових проблемах» та ще й «посміятися над ними».

Їй імпонують неординарні особистості, «з рідкісним почуттям співпричетності до світу», які займаються улюбленою справою, що приносить користь іншим, мудро ставляться до життя, знають, що для них є суттєвим, а що – тлінним і марним. Ось як влучно каже про себе одна з героїнь: «У мене завжди так у житті – заплутано і незрозуміло. Усе не як у людей. У мене не виходить жити, як усі, йти у загальній шерензі, співати у великому хорі. Може, я – трембіта, яка не належить до жодного оркестру?».

Виокремити суттєве з потоку інформації, збудувати оповідь так, щоб звичайна на перший погляд життєва історія стала захопливою і небанальною, а головне, не залишила байдужим читача – ось мета письменниці, і вона майстерно її досягає.

На окрему увагу заслуговує розділ «На краєчку всесвіту», що складається з історій життя стареньких, які мешкають у селі: це «колеритні й талановиті в усьому» бабуся та дідусі – «місцеві Сократи», які «дивують своєю дотепністю, розумом та особливим світосприйняттям». У «нотатках» до цього розділу письменниця з особливим трепетом і теплом говорить про них: «Їхній світ – простий і щирий, буденний і величний. Несуетний, розмірний, далекий від галасу політиків, від культу грошей. У селі інший культ: тут поклоняються землі і сонцю, траві й бузку, чесним моголям і шляхетній сивині. Працелюбству та майстерності. Він чистий, пахучий цей світ молока й меду, пісень і квітів... Дякува-

ти Господу, я буваю там, я відчуваю силу, красу землі та людей, які живуть там. Чи літає моя душа? Так, літає. Буцімто знову запрацював старовинний ткацький верстат часу – і знову моє життя стає частиною вікового рушника».

У повісті «За годину до раю» наскрізною є ідея любові. Це почуття розглядається письменницею в широкому сенсі. У своїх роздумах вона наголошує на цінності людського існування: «Посивів світ. Посивіла моя мама. Життя таке суєтне та швидкоплинне, таке несправедливе! Люди, яких ми любимо, даровані нам Господом Богом лише на якийсь час. У будь-яку мить Він може забрати їх від нас. Тому не варто відкладати любов на потім, бо ми просто можемо не встигнути». Або це: «Кожне "тут" і "зараз" благословенне Богом. Життя занадто коротке, тому немає часу на задрість і злість, на помсту і образи. Є лише час для того, щоб любити».

У «Нічних нотатках» Л. Черненко, ніби підсумовуючи думки своїх героїв щодо теми кохання, розміщує власні погляди з цього приводу: «Душа коханої людини має особливий аромат. І саме він притягує – аромат душі, а не зовнішність, характер, звички. Ми кохаємо не тільки за чесноти, а ще й за слабкості. І часто навіть пояснити не можемо, чому ця людина добожевілля рідна... Кохання не має логіки, воно завжди безглузде. Завжди всупереч цілому світу, усьому...». На нашу думку, Л. Черненко недаремно обрала саме таку композиційну манеру для свого твору – таким чином увиразнюються, поглиблюються її світоглядні засади.

Деякі висловлювання письменниці настільки чуттєві та емоційні, що нагадують поезію у прозі: «Оця остання земна любов – вона така крихка, така печальна! Вона пахне осіннім листям, бузком, що відцвів, снігом, що тане в долонях. Вона така чиста, терпляча, соромлива! Щоб не здаватися смішною, ти не скажеш про неї нікому. Той, у кому ти знайшла щастя, – твій. Навіть, якщо ти – не його. Усі інші – чужі».

Назву до повісті Л. Черненко дублює з назви життєвої історії про сімдесятирічну Талю, яка щаслива від того, що має онуку Алісу і присвячує їй усе своє нинішнє життя: «Мами важливі. Та не менш важливі й бабуся. Під мамину коліскову і бабусину казку діти швидше засинають і просянаються зранку мудрішими. І щасливішими на два цілунки відразу. Я – мати, сестра, донька. А ще я – бабуся! І я так цим пишаюся! Моя нова іпостась прекрасна! Вона – головна. Аліса – це моє нове "я"... Якби у мене не було Аліси, я б жила у порожнечі й безнадії. Бо вона – мій земний рай... Через годину я

зустріну її біля музичної школи і розцілюю яблунка-щічки. За годину до раю...».

Отже, ця історія служить для письменниці кульмінаційною віхою, навіть в архітектоніці повісті частина займає місце золотого перетину, і це не випадково, адже головний заклик твору – любити. Кожна людина повинна знайти власний «рай» на землі: хто в улюбленій справі, а хто в любові до дітей чи онуків. На думку героїні Талі, потрібно бути оптимістом за будь-яких життєвих обставин та отримувати «задоволення від життя». Вона зауважує: «Хіба пенсія – це кінець? Життя не закінчується, ще рано шукати собі місце на кладовищі. Дехто помирає у двадцять років, тільки до вісімдесяти їх не ховають. Я відмовилася від зайвих людей, відреклася від них. Дехто скиглив і жалівся на долю. Хтось пліткував про інших, а мені це нецікаво. Моя головна людина – моя Аліса. Я маю все і всіх, хто мені потрібен».

Слід зазначити, що герої Л. Черненко говорять про старість як про «певний етап у житті», «не гірший за інші», який є своєрідною підготовкою до наступного – «останньої мандрівки в інші, кращі світи». Про смерть говорять майже всі герої повісті і ніхто з них її не боїться, деякі навіть іронізують, зокрема Бабуся Марія: «А на смерть у мене вже все готове: і хусточки, і плаття темно-вишневе, з білим комірицем, і «балетки» є. У селі легко ставляться і до життя, і до смерті. Господь за нас уже все вирішив: коли, кому й куди». Герої письменниці – це духовно багаті особистості, які живуть за законами Добра й Любові, і кожен знайшов власний шлях у житті: створив свій «рай», не схожий на інші, відповідно до власного внутрішнього світу. Своїми вчинками вони підтверджують істину, про яку наголошував у свій час Г. Сковорода, – не боїться смерті лише той, у кого совість «як чистий криштал».

Кінець твору вітаїстичний, пройнятий філософськими закликами Л. Черненко про швидкоплинність і цінність життя та про невичерпні можливості людини. «Щоденна чарівність земного життя, яку ми ніколи не помічаємо. Дивуватися і радити Всесвіту – велике щастя, невловима духовна радість над печалю... Рахуй свої щасливі зірки: ти – живеш! Що залишається? Любити. Жити. Літати... Ти – людина, але ти можеш відчувати себе вітром і морем, музикою і дощем...».

Повість «За годину до раю» репрезентує Л. Бондаревич-Черненко як сучасного, самобутнього письменника-філософа, майстра модерної психологічної прози.

Олена СИДОРІНА,
кандидат мистецтвознавства,
викладач-методист Прилуцького
гуманітарно-педагогічного коледжу
імені І. Я. Франка

РОЗДУМИ ПРО «ЗОРЯНИЙ ПОЛІТ» ВАСИЛЯ ЛИЛА З ДОЧКОЮ

У Всесвіті сто мільярдів галактик, у кожній – сто мільярдів зірок... Поет, пилінка пилінки, мріє про «Зоряний політ».

Пригадалася думка Богдана Смоляка про те, що «балакати про поезію – все одно, що відрами носити воду до річки: і нічого не змінити, і не раз людей насмішиш» («Альпінарій»). А все ж не припиняймо носити джерельну воду думок до річки поетичного слова, бо ж немає більшого щастя, як мислити, мріяти дитинно.

Узятися за рецензію на збірку поезій Василя Лиля «Зоряний політ» нас спонукала незвична структура самої книжки, де до болю знайома метафорика рідних, пращурівських каньйонів Дністра ллеться бойківською лексикою його верхів'їв, а батько-поет неначе й справді здійснює зоряний політ удвох зі своєю дитиною-пташкою-соловейком, яка дорогою наспівує своїх пісеньок – таких «серцю милих» і безпосередніх. Роки-літа вже зрілого поета Василя Лиля родом з бойківського села Вовче у верхів'ях Дністра з появою немовлятка у хаті стали суцільним літом, скупаним у пахоцях наддністрянського різнотрав'я, у світлі сонця, що налило колос місячними колісанками для найріднішої зернинки-дівчинки-донецьки. Жите-пережите як чуте-відчуте перелилося у збірку «Зоряний політ»:

І барви сонця ллються із гори,
В садах півонії нам груди показали,

Ріка голубить купіль дівчорі.
А літо де? У мареві принішкло,
Гойдається на місяці серпом
І підкрадається все ближче
тишком-нишком,
Як заколоситься, то визріє снопом (с. 22).

Чи ж не ВИЗРІЛО до поважного ювілею? Дай Боже здоров'я та щастя нашим зорельотам! Чи чув хто-небудь коли-небудь про безхвосту комету? Таких не буває, а відтак і не дивно, що у свій зоряний політ поет Василь Лило вирушив на Львівському Пегасі не сам, а в парі з хвостиком світла – зі своєю донечкою Василянкою (такою споконвіку є традиція – називати дочок іменами своїх батьків, дідусів). Мусимо погодитися з упорядниками книжки, що ця знахідка дещо незвична для ювілейного (до 65-річчя поета) видання. Проте якщо автор і програє в авторитетності свого слова для світил у філологічній царині, то, безперечно, виграє, якщо розглядати це з позицій україноментального творення

фольклору. Читаючи й перечитуючи класиків української літератури, можна лише шкодувати, що тогочасні інформаційні технології не дозволяли повною мірою фіксувати джерела таких красномовних і краснослівних традиційних літературних україноментальних технологій, де світогляд предків формував поетичне міркування україноментальних світил, зокрема Тараса Шевченка, чия мати походила, як і Василь Лило, з бойківського роду. Вочевидь, час для розуміння таких механізмів настав, і пан Василь зі своєю донечкою Василянкою у «Зоряному польоті» відкриває його для всіх, хто розробляє методики корпусної лінгвістики, які дозволяють аналізувати одночасно великі об'єми ЛІТЕРАТУРНОЇ інформації за мірами живого людського ока в синхроні його часу і простору – як дитинного і визрілого поглядів на світ. Примітно, що навіть наївне дитяче україноментальне міркування свої, дуже близькі серцю проблеми проектує не в бік звинувачень і пошуку винних, а в бік поступу до вирішення будь-якої внутрішньої суперечності під опікою Божих вимірів, разом із Богом, який через Ісуса Христа мав би відвідати кожну українську християнську домівку, аби ми відважилися скласти іспит совісті свого пережитого-перечитаного:

Здаю я іспит
совісті сьогодні,
і по щоці тече сльоза:
невже я зможу вирватись з безодні
та буду мати дім на небесах?!
О Господи, Ісусику мій рідний!!!
З Тобою я пройду
цей Хресний шлях!!! (Василина,
с. 38)

Домівка серця найважливіша в людському вимірі, навіть якщо польоти спрямовані до зірок – підтримує батько свою дочку.

А зорі, мов долі, закрились, не видно небес,

Мелодія вітру пливе на безкраїх просторах,

А око поволі розплющує світ,
що завис

На вічних стовпах у казково-рожевих кольорах (с. 23).

Світ не має права зависати ні на материнській хвилі-хвилині, ні тим більше на незрілій рожевій дочірній хвилі, для якої материнство ще попереду.

Поет відмовляється іти второваним шляхом сучасного, так би мовити, «заробітчання», коли за межами звичної топонімічної лексики координати виставляють десь там за кордоном, оспівуючи Париж чи Канари. Його координати виставлені тут, на рідній землі, наче канва для мережива наших мірок і наших думок. Віршування не доведені до затятої перфектності, вони звучать тепло й по-домашньому, з любов'ю – призначені не так для читачевого вуха, як для серця людини, яка розуміє, про що йдеться. А йдеться про любов до краси, до землі, до краси земної і неземної на рідній землі. Чи ж не тому збірка названа «Зоряний політ», що оспівує зіркову красу рідного краю, що промениться у кожному слові й у кожній думці – простій і невибагливій за формою, а отже, доступній для розуміння читачеві будь-якого віку. Чи ж не тому такими доречними і по-домашньому затишними є римовані роздуми поетової доньки Василяни, що вона обрала гуманну професію лікарки, де слово мусить не тільки випромінювати світло добра і краси, а й передовсім зцілювати людей своїм животворним звучанням і точністю змісту. Дівчаче, дитяче ество вже від народження черпає з криниці рідного слова цілющу воду, чим підтверджує міркування свого батька. Скільки Василяні років, ніхто не вгадає, бо її думки, безперечно, підслухані десь у традиційних доісторичних піснях про козаків і дівчиноньок біля криниці, які зазвичай напували цілющою водою і коней-пегасів з золотих відерець власними руками, де кожна дівчина – як зоря, до якої прямує кожна козацька думка: «По той бік гора, / по цей бік друга, / Поміж тими гороньками / Сходила зоря. / Ой то не зоря. / Дівчина моя...». То чар українського дівування з глибиною криничного дна у дівочих очах, у чаруючих поглядах-оберегах лікарки на біль сердечний, як на грозу в людському тілі:

Притулюся до криниці,
Зачерпну води живої
І умію з серця грози –

Наберуся я спокою (Василина,
с. 8).

Проте дівоча безпосередність рідної доньки не засліплює батька. Він не зависає у власному сприйнятті часу і простору, а, як впевнений капітан, виводить свій зореліт на обрії сприйняття жіночого начала в його зрілій красі. Поет присвячує цілі розділи своїй ремінісценції відбитого місячного світла – жінці. Це десять поезій інтимної лірики в заключному розділі «Подаруй мені ніч» – поезії сторінок пам'яті. Преференцію поет-лірик Василь Лило віддає вірній музи у вірші «Зоряне кохання»: дароване Богом, першим і останнім не буває – воно єдине і вічне, «Бо на отій пострібленій дорозі / Нам Бог кохання зустрів дарував» (с. 96). Золотосерединний шлях вибрано долею вже давно, тож навіть інтимна лірика може бути застосована до цієї музи як музики-пісні рідної землі, до якої любов у серці поетовім безмежна:

На щастя нам жайвір у небі пісні дарував,

І доля спинилась, коли пролітала над нами.

Не бачив я неба, ні сонця, ні місяця й зір,

Коли я в обіймах твоїх упивався нектаром кохання (с. 106).

Просто й геніально! Бо чи є щось сильніше за космічну енергію кохання, даровану нам Богом?..

Ти зіркою стала на небі
І вабиш, і вабиш до себе,
І примхи твої тебе тішать,
Допоки зійде новий місяць –
Для нас він змайструє коліску.
І ми у човні тім сріблестім
Надію твою ілюзорну
Вплетемо у пристрасть любовну (с. 107).

ПРИСТРАСТЬ ЛЮБОВНА – вона також закладена і в понятті «філологія». Я при слові, як при найнадійнішій зброї – так перекладається з латинської цей термін.

Графічне оформлення книжки (художник Л. Новік) чорно-білим крилом обрамлює просторочас поезій, що навіюють почуття поваги до спільної, рідної домівки, до рідної землі, до альма-матер – Львівського національного університету імені Івана Франка, де на найвищому місці будівлі алегоричну воду з глеків.

Хай же щире слово поета (дочки) знайде дорогу до вдумливого читача, просвітлює його дух, додасть йому наснаги, сили й любові, бо це засів доброго на добро...

Уляна СВЕРЕДЮК, здобувач кафедри фольклористики ім. академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка.
Богдан ДЯЧИШИН, член НСПУ, доктор філософії, доцент

«ДЕРЕВ'ЯНІ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ»: ОФОРТИ ЮЛІЇ МАЙСТРЕНКО-ВАКУЛЕНКО

У 2003 році молода київська художниця (а нині – викладач Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури) Юлія Майстренко-Вакулєнко створила серію робіт «Храми України», яка отримала президентський грант. Більш ніж через десять років «Храми» природно продовжилися новою серією – «Дерев'яні церкви України» (2014–2015).

Оксана ЛАМОЛОВА

Це десять аркушів, сім з яких – окремі: «Церква святого Миколая Чудотворця у с. Чесники», «Церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Росохи», «Церква Святого Духа в Потеличі», «Церква святого Юра в Дрогобичі», «Церква святого Миколая Чудотворця у с. Колодне», «Церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Стеблівка», «Церква святого Миколая в с. Сокирниця». Крім того, частиною серії є триптих «Каплиця Покрова Пресвятої Богородиці». Такий «несиметричний» задум може мати різні пояснення. Так чи інакше, окремі аркуші присвячено старовинним спорудам, а триптих – сучасній дерев'яній каплиці в с. Вороньків на Київщині (архітектори – брати Роман і Дмитро Селюки).

«Храми України» було виконано у техніці левкасу. У новій серії художниця повертається до кольорового офорту. Але й сама мова «Дерев'яних церков України» помітно відрізняється від мови «Храмів». Адже в левкасах художницю надихала вишукана і рафінована, «князівська» культура Київської Русі. В офортах відчувається вплив нових, значно «демократичніших» джерел натхнення – іконопису, стінопису, деревориту, народної картини. Присутнє у «Дерев'яних церквах України» і ще одне «джерело натхнення» – уже не образне, а, якщо можна так висловитися, суто «фактурне». Це – гонт. Старовинний, практичний і надзвичайно колоритний покрівельний матеріал усіх відтворених художницею споруд став своєрідним «декоративним камертоном» серії.

Усі аркуші нової серії «Дерев'яні церкви України» мають форму квадрата (а триптих складається з трьох аналогічних квадратів). У такий, сповнений рівноваги та спокою, але разом із тим невишуканий, малодинамічний формат Юлія Майстренко-Вакулєнко закомпоувала дуже різні споруди. Деякі з обраних художницею дерев'яних церков мають високі

Церква святого Миколая Чудотворця у с. Чесники. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

Церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Росохи. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

Церква святого Миколая Чудотворця у с. Колодне. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

й тонкі башти-дзвіниці («Церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Стеблівка», «Церква святого Миколая Чудотворця у с. Колодне», «Церква святого Миколая в с. Сокирниця»); що ж до нової каплиці Покрова Пресвятої Богородиці у с. Вороньків, то вона вся має вигляд високої башти, яка ще й «закручується» навколо власної осі. Водночас інші храми («Церква святого Миколая Чудотворця у с. Чесники», «Церква свя-

того Юра в Дрогобичі», «Церква Святого Духа в Потеличі») мають досить компактний, іноді навіть приземкуватий («Церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Росохи») архітектурний об'єм.

Утім, і сама художниця говорить про кілька «внутрішніх підсерій», що існують всередині «Дерев'яних церков України». Так, аркуші «Церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Стеблівка», «Церква святого Миколая Чудотвор-

ця у с. Колодне», «Церква святого Миколая в с. Сокирниця» утворюють триптих, присвячений закарпатській «мармароській готичі». Стилістично близькі аркуші «Церква святого Юра в Дрогобичі» і «Церква Святого Духа в Потеличі» складаються у диптих. Ще один диптих утворюють аркуші «Церква святого Миколая Чудотворця у с. Чесники» і «Церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Росохи», адже обидва ці тво-

ри присвячені так званим «оборонним» храмам, в яких цікаво поєднується мурована і дерев'яна архітектура.

Складність серії полягає ще й в однаковості її, так би мовити, «внутрішніх» сюжетів: з восьми (якщо не рахувати бокові частини триптиха) аркушів три присвячено святому Миколаю Чудотворцю, а два – Різду Пресвятої Богородиці (до того ж сюжет іще одного аркуша – Покрова Пресвятої Богородиці). Притому для кожного з творів художниця мала запропонувати оригінальне, цікаве композиційне рішення.

Так, сюжет Різдва Богородиці фігурує на двох аркушах – «Церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Стеблівка» і «Церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Росохи», проте у першому випадку сцена розбита на два невеликі самодостатні «клейма», причому свята Ганна і служниця, яка збирається купати новонароджену Богородицю, опиняються навіть занадто «роз'єднаними» (буквально – відвернутими в різні боки) й спілкуються радше з двома ангелами, ніж одна з одною. Аналогічний епізод у «Церкві Різдва Пресвятої Богородиці в с. Росохи» трактовано значно тепліше й інтимніше. Свята Ганна на ложі, маленька Богородиця (яку, однак, зображено не як немовля, а як дорослу дівчинку – художниця надихалася тут унікальною за іконографією іконою з Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького), три гості з дарунками, служниця, які наповнюють водою посудину для купання, – усі вони об'єднані загальним ритмом і загальним рухом в єдину групу, сповнену турботи та любові, й римуються при цьому з абрисом старовинного храму.

Аналогічного вирішення потребували й аркуші, присвячені трьом храмам святого Миколая Чудотворця. У «Церкві святого Миколая Чудотворця у с. Колодне» висока башта споруди у стилі «мармароської готики» закомпонована у хрест разом із однаковими за розміром (і значущістю) зображеннями святого Миколая і Богородиці. Композицію доповнюють невеликі постаті восьми ангелів. У «Церкві святого Миколая в с. Сокирниця» фігурують лише ангели, хоча за кількістю їх тут і більше (десять). До того ж двоє з ангелів на цьому аркуші тримають рушник, що виглядає як Покров – і, у свою чергу, перегукується з триптихом, присвяченим каплиці Покрова Пресвятої Богородиці у с. Вороньків, утворюючи додаткову, якщо так можна сказати, «образну алітерацію».

А ось аркуш «Церква святого Миколая Чудотворця у с. Чесни-

ки» містить не лише постать самого святого, а й спогад про легенду, пов'язану з храмом, – згідно з нею, восени 1648 р. тут побували на службі Божій козаки гетьмана Богдана Хмельницького. Про цю подію нагадують постаті шести козаків, які моляться. Крім цього, у композицію включено старовинні козацькі хрести, що справді збереглися поряд із церквою: два найбільші хрести фланкують композицію, два інші заповнюють бічні арки церковного порталу, а ще по три з кожного боку розташовані на своєрідному насипі біля славетних контрфорсів чесниківської церкви – і якимось неочевидно, але безсумнівно римуються з постатями шести козаків, схилених у поклоні... Сумні асоціації посилює ще один, значно пізніший, проте ефектний елемент порталу – класицистичний надгробок у вигляді колони, увінчаної траурною урною, та скорботної жінки біля неї... Звернімо увагу й на те, як ненав'язливо запобігає художниця надмірній, одноманітній симетричності композиції: так, один із фланкуючих хрестів вкритий написами, тоді як другий – символічним різьбленням. Ту саму мету переслідує й вивірений ритм, в якому нахилилися шість хрестів на «насіпті».

На іншому аркуші серії – «Церква Святого Духа в Потеличі», – з'являються донатори. Матеріали, пов'язані з цією старовинною спорудою, дали художниці можливості для дещо... примхливого вибору. У гранично скороченій редакції вони виглядають так: церкву збудовано 1502 року гончарями (або коштом гончарного цеху); за переказами, «Богдан Хмельницький побував на богослужінні у цій церкві, коли чекав з розвідки вістуну Буняка»; у церкві зберігається «Деїсус» роботи Івана Рутковича, одного з найвідоміших майстрів українського бароко; безпосередньо село Потелич має три стави – Коровий, Гутенський і Стопичний. Кожен із цих фактів міг стати приводом для цікавого художнього прийому, однак Юлія Майстренко-Вакулєнко обрала лише два з них – переказ про Богдана Хмельницького і... стави! Церква Святого Духа стає в її трактуванні буквально «храмом на воді», до того ж композицію доповнює корабель майже такого розміру, як і архітектурна споруда, щільно заповнений постатями козаків на чолі з самим гетьманом. Традиційний символ церкви як корабля у «морі життєвому» набуває, таким чином, майже політичного забарвлення...

Оскільки дев'ять із десяти (якщо рахувати й триптих) аркушів серії «Дерев'яні церкви України» характеризуються наявністю тих чи інших «додаткових сюжетів», повна відсутність таких сюжетів теж стає виразним художнім прийомом. Саме так вирішено «Церкву святого Юра в Дрогобичі». Один із най-

Церква святого Юра в Дрогобичі. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

Церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Стеблівка. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

Церква святого Миколая у с. Сокирниця. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

Каплиця Покрова Пресвятої Богородиці. Ліва частина триптиха. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

Каплиця Покрова Пресвятої Богородиці. Права частина триптиха. Із серії «Дерев'яні церкви України», 2014–2015, папір, кольоровий друк

відоміших українських храмів зі славетними розписами XVII ст. (їхнім автором вважають Стефана Маляра), присвячений надзвичайно популярному святому, виявляється абсолютно самодостатнім – його супроводжує тільки сучасниця-дзвіниця; декоративні елементи – херувими та виноградні грона – лиш майже непомітно аккомпанують «застиглій (щоправда, не в камені, а в дереві!) музиці». Відбувається своєрідна «архітектурна медитація», що досить несподівано викликає в пам'яті зовсім інший твір – ванговівську «Церкву в Овері»... Монументальність, міць, внутрішня зосередженість – можна було б додати ще й «зачиненість», якби твір не «розпочинався» дверима – втім, не відкритими, тобто такими, що їх іще треба відчинити...

Триптих «Каплиця Покрова Пресвятої Богородиці» виник од-

ночасно з іншими аркушами серії «Дерев'яні церкви України» – і все ж таки створює враження чи то першого, «спробного», коли прийоми та рішення ще тільки «намацувалися» авторкою, чи то (ймовірніше) останнього, завершального, підсумкового твору, який увібрав у себе найліпше з уже виконаного. Наприклад, вода і човен з донаторами одразу нагадує про «Церкву Святого Духа в Потеличі». Водночас образ каплиці-Богоматері з крилами-Покровами, кінці яких тримають (на бокових аркушах триптиха) два ангели, є несподіваним, оригінальним – і досить вдалим для споруди, що продовжує стародавні традиції, але при цьому є надзвичайно цікавим прикладом сучасної української дерев'яної архітектури.

СВІТ МУЗИКИ МАРІЇ ЛІПІНСЬКОЇ

Голос унікальної краси, неабиякий артистизм, вишуканість, шляхетність... саме такими словами можна сказати про заслужену артистку України, лауреата Міжнародного конкурсу «Бурштиновий соловей», солістку Національного будинку органної та камерної музики України Марію Ліпінську.

Наталка КАПУСТЯНСЬКА

– Маріє, після виконаного Вами романсу чи пісні можна закохатися у Ваш голос – рідкісного типу мецо-сопрано, що, як кажуть, висотню ближче до контральто. У чому ж секрет?

– Талант, праця, наполегливість. Тобто те, що мені дано генетично, примножено наполегливою працею.

– Як почали захоплюватися музикою?

– З дитячого садочка. Так, так... Саме тоді мене відібрали до дитячого хору «Щедрик», в якому багато співала. Це був майже професійний колектив, у репертуарі якого були Бах, Гендель, Перголезі. «Щедрик» гастролював не лише країною, а й усім світом, і став відкриттям для музичної спільноти. Отак я познайомилася з музикою, з нею і залишилась...

– Де навчалися? Кого вважаєте своїм вчителем?

– У Київській консерваторії (нині – Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського) – клас народної артистки СРСР Галини Туфтіної. По камерному

класу – народна артистка України Лариса Остапенко. Галина Опанасівна – легендарна оперна співачка, Лариса Іванівна – легендарна камерна співачка. Й акторської майстерності навчалась у Валентина Щоголева. Хочу наголосити, що це був для мене дуже важливий предмет.

– Тепер зрозуміло, звідки у Вас такий артистизм... А чому обрали саме камерний жанр?

– Люблю поезію, люблю романси, люблю пісні. Загалом люблю цей жанр.

– Хотілося б із Вами поспілкуватися і про репертуар. Хто його підбирає?

– Люблю сама обирати репертуар. Намагаюся бути самодостатньою. Щодо колективної праці, то і тут у мене великі вимоги. Пригадую яскраві моменти, коли готувалися до постановки опери «Ріголетто» з Володимиром Сіренком та Валентином Щоголевім в Оперній студії при Київській консерваторії. Таке не забувається... Загалом я ціную, коли з моїми ідеями рахуються. І коли все гармонійно.

Тому сама обираю партнерів для гармонійного творчого процесу.

– До речі, з ким би Вам хотілося заспівати дуетом?

– З Валерієм Алієвим. Нещодавно переслухала його записи – такий гарний голос. Дуже професійний співак.

– Яка улюблена оперна партія? І чому?

– Колись це була «Кармен», з якою я закінчувала київську консерваторію. Це була моя дипломна робота, що пройшла з великим успіхом. Пам'ятаю, як кидали багато-багато букетиків з конвалій після мого виступу. Утім, на сьогодні такі партії мене не цікавлять. Яку б заспівала? Напевне, Графиню з «Пікової дами». Колись я її вивчала в Оперному театрі, і Дмитро Гнатюк запропонував її виконати, але на той час я відчувала, що ментально до неї ще не доросла. Вивчила партію, але так і не заспівала Графиню... Щоправда, тоді заспівала партію Кончаківни («Князь Ігор», О. Бородін), Любаші («Царева Наречена», М. Римський-Корсаков). Може, ще й буде така нагода.

– Пам'ятаєте, коли вперше вийшли на сцену?

– (Пригадувалась). Напевно, це був той період, коли співала в дитячому хорі «Щедрик».

– Ви – солістка Національного будинку органної та камерної музики України. Його будівля – це чарівно прекрасний Миколаївський костюль, спроектований архітектором Городецьким. Що Ви відчуваєте, виступаючи у цих стінах, на цій сцені?

– Сцена органної зали для мене як рідна домівка. І це без перебільшення. На ній я відчуваю себе надто комфортно. Щоправда, коли вперше вийшла на репетицію – злякалася, бо акустика незвичайна. І глядач не десь там, а поруч – відчуваєш навіть енергетику зали. Ще співаючи в «Щедрику», мені траплялося співати тут. І вже тоді мене вразили красою і сценою, і орган, і сама будівля. Краса – неймовірна!

– На якій сцені Вам би захотілося заспівати?

– Там, де багато слухачів. Там, де мене хочуть бачити і слухати...

– Маріє, у фондах Українського радіо зберігається чимало записів, серед яких є і Ваші. Які саме?

– Українські народні пісні – «Спать мені не хочеться», «Чом, чом не прийшов», «Ой заграйте, музики», «Хилітєся, густі лози», «Чотири воли пасу я». А також «Червона калино, чого в лузі гнешся» на слова Івана Франка, музика Марини Левітової; «Останні квіти» на слова Лесі Українки, музика Михайла Жербіна; «Не збивай, зозуле, цвіту» на слова Михайла Ткача, музика Платона Майбороди та ін.

– З огляду на цей перелік, хочеться сказати, що Ви, мабуть, любите весну. І саме період цвітіння бузку...

– (Усміхається). Ви вгадали! Я дуже люблю цвітіння бузку. Шкода, що цього року не зможу побувати у київському ботанічному саду.

– Кілька слів про міжнародний конкурс «Бурштиновий соловей»...

– У мене дуже приємні спогади... Хочу відзначити професійний рівень конкурсу, який проходив у чотири тури. Багато чого там навчилася, отримала величезний досвід. І донині я підтримую творчі й дружні зв'язки з організаторами та учасниками конкурсу. Між іншим, двадцять років потому я його відкривала. А цьогогоріч запрошена як член журі. Сподіваюся, що все буде добре. Маю на увазі нинішню ситуацію у світі.

– Ваш улюблений колір?

– Загалом бузковий, але залежить від настрою. Люблю ще синій.

– Що таке щастя в устами Марії Ліпінської?

– Це така химерна річ. Відсутність нещастя – це вже є щастя. Просто ми не завжди це розуміємо.

– Що більше полюбляєте: ранок чи вечір?

– Співаки «вечірні» люди, тому, звісно, вечір.

– Ваше хобі?

– Психологія, а саме – транзакційний аналіз. Уже третій рік навчаюся при Українській Спільноті транзакційних аналітиків. Це вже трохи більше, ніж хобі.

Фото Вікторії МАЙСТРЕНКО

РОМАНТИК МОРЯ ТА КОЗАЦЬКОГО РОДУ СТЕПОВИК

Завідник літературного клубу «Елінг», почесний громадянин міста Херсон, полковник медичної служби у відставці, почесний магістр Української військово-медичної академії, член Національної спілки журналістів України, Всеукраїнської спілки письменників-мариністів, автор поетичних та прозових збірок, великий романтик і краєзнавець Василь Гайдамака є, напевно, одним із найавторитетніших громадських діячів Південної України.

Народився Василь Васильович Гайдамака 10 жовтня 1935 року в Херсоні, у робітничій сім'ї. Батько Василь Іванович (1914–1995) – з роду козацької запорозької старшини Бериславського Коша, учасник Другої світової війни, командир кавалерійського ескадрону, по війні

– бригадир комплексної бригади будівельників. Мати Клавдія Володимирівна (1913–2000) – будівельник, бригадир вантажників Морського порту, штукатур. Після закінчення Херсонської середньої школи №2 (1952) Василь Гайдамака вступив до Одеського військово-морського училища, що готувало медичних працівників для служби на підвод-

них човнах. Від 1956 року служив на Далекому Сході у складі команди підводного човна на військово-морській базі Корсаков. Працював начальником медичної служби підводного човна, що в рамках Міжнародного геофізичного року брав участь у дослідженні глибоководних сейсмічних явищ в районі Курільських островів у місцях, де глибина сягає 10 000 метрів. 1959 року молодий лейтенант медичної служби, невинуватий лірик Василь Гайдамака пов'язав свою долю з молодесенькою вчителькою хімії та біології Людмилою Миколаївною (1938–2008). Щиросердне кохання подарувало подружжю двох дітей: сина Сергія (1960 р. н.), який нині є підполковником медичної служби в запасі, та доньку Оксаночку (1966 р. н.), яка нині працює вчителем у Херсоні.

1965 року Василь Гайдамака закінчив Державний фармацевтичний інститут у м. П'ятигорськ, що у Ставропольському краї. Працював начальником медичної служби бригади торпедних катерів.

У 1973 році вчився на курсах у Ленінградській військово-медичній академії, а 1975 року закінчив відділення журналістики в університеті марксизму-ленінізму у Хабаровську. У 1969–1981 рр. працював викладачем і старшим викладачем військово-морської кафедри Хабаровського державного медичного інституту – викладав організацію і тактику медичної служби армії і флоту. Василь Васильович – автор понад 30 методичних розробок і навчально-методичних посібників для студентів медичних інститутів та лікарів. 1981 року полковник медичної служби Василь Гайдамака був звільнений у запас за станом здоров'я (інвалідність III гр.) із правом носіння однострою.

Повернувшись до Херсона, Василь Васильович не сидів склавши руки – у 1984–1989 роках на громадських засадах обіймав посаду начальника штабу цивільної оборони обласного аптечного управління. Від 1989 року – голова ветеранів аптечних працівників Херсона, від 2001 року – почесний магістр Української військово-медичної академії.

А 2002 року Василя Васильовича Гайдамаку обрали ще й Кошовим отаманом Козацько-морського об'єднання. Він активно друкувався у місцевій пресі, а 2003 року з-під його пера вийшла книжка історичних нарисів «Аптеки Херсона і області». Згодом вийшли друком поетичні та пісенні тексти в авторських збірниках «Очарован» (2004), «Стоїть величаво Херсон над Дніпром» (2006), «Признание в любові» (2009), «Дніпровські мелодії» (2010), збірки пісень «Романтики моря» і «Семь чудес» (2011).

Азербайджанський письменник Ельчин Сафарлі стверджує: «Ті, хто починає новий день із зустрічі з морем, не можуть бути злими або нещасними. І яке це море – літнє чи зимове, – не має значення. Коли бачиш, як прокидається сонце, як м'яко потягується вода, мружачись від перших променів, розумієш, що зовсім не важливо, на чому спати, що в тебе є і куди треба поспішати після того, як прокинешся. Головне – дочекатися ранку, щоб відкрити очі та обійняти поглядом море». Дві третини сво-

ЖИТТЯ ПРОЖИТИ...

Відомому на Волині громадському діячеві, диригенту-педагогу і композитору, творцю і багаторічному керівникові аматорської хорової капели «Посвіт» Луцького міського палацу культури Ростиславу Григоровичу Кушніруку виповнюється 90.

го життя Василь Гайдамака починав кожен свій день із зустрічі з морем. Воно наснажувало його на нові звершення, на нові поетичні образи. Магія моря і тепер надає сил активному завсіднику літературного клубу «Елінг», на засідання якого починаючи з 2012 року Василь Васильович завжди готує чи то повідомлення, чи то краєзнавчі або ж власні літературні знахідки. Він ледь не щомісяця відвідує Залізний Порт, що на Херсонщині. Приваблює його око і широчинь моря, і життєдайна сила херсонських степів.

2019 року у київському видавництві «Український пріоритет» вийшла друком літературно-краєзнавча розвідка Василя Гайдамаки «Козацький степ». Секретар Світового конгресу лемків, український журналіст у США Микола Дупляк написав про неї: «Я мав особливу приємність і насолоду гортати й перечитувати цю книжку, коли відпочивав цього року на островах Карибського моря. Вона, ця книжка, безперечно, має притягальну силу. Хотілось також довідатися про те, чи залишився в Україні свідомий дух нащадків наших славних козаків, чи теж затратився за довгі роки російського поневолення і змосковщення. Цікаво було також дещо дізнатися про шановного автора твору з козацьким іменем, який походить від козаків-степовиків Кизи-Кермену на Херсонщині (тепер – Берислав), де його прадід Родіон Гайдамака у царські часи був писарем у козацькому коші, а дід був козацьким старшиною. Батько Василь у радянські часи був будівельником, а його син, Василь Гайдамака – став військовим моряком-підводником». Далі у своїй статті «Цікава й повчальна публікація про Таврійський край» Микола Дупляк наголошує: «Автор вимальовує перед читачем козацький степ як символ волі, боротьби за свободу і незалежність України, як символ краси і гармонії, як символ різнобарвних і чарівних пейзажів. За ним постає патріотичний, величезний національно-виховний потенціал, що є сьогодні необхідним та актуальним».

З перших днів роботи нового інноваційного проекту в обласній книгозбірні імені Олесея Гончара – арт-лабораторії «Українська Хата – талантами багата», тобто з грудня 2018 року, Василь Гайдамака увійшов до активу, який несе на собі тягар організації та проведення заходів (засідань, презентацій, мастер-класів, виставок та концертних програм). Брав участь у засіданнях арт-лабораторії у Новій Збур'івці Голопристанського району та у Бериславі. В обласній книгозбірні імені Олесея Гончара він – частий гість на заходах літературного клубу «Елінг», а також заходів у рамках проектів «Гордість Херсонщини» і «Самоцвіти України».

Тож у цей ювілейний для Василя Васильовича Гайдамаки рік та в усі наступні хочеться побажати йому безцінного Божого дару здоров'я на довгі літа і нових творчих звершень.

Оксана ОЛЕКСЮК, заступник голови ГО «Українська Хата – талантами багата»

Народився ювіляр 27 червня 1930 року в селянській родині Григорія Дем'яновича і Марії Матвіївни Кушніруків у селі Німецьке (пізніше – Кам'янка), що неподалік Луцька. Дитинство пройшло серед розкішної волинської природи над річкою Стир. Найбільшим авторитетом для хлопчика був батько – хазяйновитий, освічений чоловік, який передплачував газети й журнали, впроваджував тодішні передові методи господарювання на землі, мав міцне господарство не лише з добрими кінями, а й із різноманітними сільськогосподарськими механізмами. Проте родина Кушніруків жила не лише важкою селянською працею – цікавились і політикою, і культурою. Щоправда, це не віталось владою Польщі, до території якої належала тоді Волинь. Григорій Кушнірук став одним з ініціаторів та організаторів будівництва православної церкви у великому селі Княгининок, що над шляхом з Луцька до Ковеля, поруч з Німецьким. Із думкою розумного, працьовитого і заможного чоловіка рахувались не лише волинські односельці, а й керівництво поселення, де пізніше довелося відбувати заслання. Співуча родина Кушніруків становила основу церковного хору у новозбудованому храмі, входила до українських громадських організацій.

Чи передбачали батьки довгий вік, багате на події життя і славу долю своєму другому синові, даючи йому ім'я Ростислав? Не відомо. Проте ми точно знаємо, що вони докладали багато зусиль для його виховання та освіти.

Ростислав Кушнірук уже в юному віці пройшов через нелегкі випробування. За участь у повстанському русі брата Аполінарія, випускника Луцької гімназії, усю родину Кушніруків з малими дітьми вирвали з рідної землі й відправили на заслання до Сибіру. І хоч найстарший син загинув, а місце його поховання і досі не відоме, за його «злочини» радянська влада змусила страждати не лише батьків, а й чотирнадцятирічного Ростислава та шестирічну Клавдію. Хлопець був позбавлений можливості продовжувати здобуття освіти, а дівчинка (ще зовсім маля!) разом з іншими дітьми засланих українців замість навчання у школі мала ходити

до лісу по ягоди і гриби. Сучасним дітям важко повірити, що це справді було в нашій українській історії! Ростислав ще підлітком почав працювати в кузні помічником коваля, чудово опанувавши цю нелегку професію. Десять років кузня була йому і школою, і університетом. Він ще й досі готовий на фестивалях народного мистецтва проводити майстер-класи з виготовлення деяких ковальських виробів.

І все-таки обдарований музично Ростислав мріяв стати музикантом. Він самотужки навчився грати на гармошці й вечорами у клубі каторжанського поселення розважав молодь. Пізніше музика-самоук освоїв ази нотної грамоти і став художнім керівником у клубі села Синегор'є – центральній садибі ліспромгоспу. З великими труднощами (не хотіло начальство втрачати цінного працівника кузні) вдалося потрапити на чотиримісячні водійські курси у місто Кіров (тодішню В'ятку). Працюючи водієм багатотонної вантажівки, юнак заочно пройшов курс навчання у вечірній школі та взяв участь як співак у відборі до професійного колективу – В'ятського народного хору, куди був зарахований після першого ж прослуховування. У складі хору побував на гастролях у Москві, звідки привіз почесну грамоту, підписану міністром культури Фурцевою. Але це було вже після оголошення реабілітації. Ставний, вродливий українець з прекрасними вокальними даними успішно вписався у хорівий колектив. Обіцяли і квартиру у В'ятці, і блискучу кар'єру. Проте юнакові снилась Батьківщина: рідне село, друзі дитинства, вишневі сади, ясні зорі й тихі води.

І він, звичайно, вибрав Україну, куди зміг повернутись через 14 років після висилки родини.

Двадцятивосьмирічним Ростислав Кушнірук вступив до Луцького музичного училища, де навчались переважно підлітки. Але потяг до знань був у нього таким великим, що він зумів закінчити училище з відзнакою і погодився на пропозицію працювати тут викладачем. Згодом тривалий час очолював заочне відділення. Пізніше був Рівненський музично-педагогічний інститут та численні пропозиції керувати хорівими колективами.

Ще під час навчання в училищі молодий здібний диригент створив кілька хорівих колективів та успішно керував ними. Проте завжди відзначався принциповістю, мав власну думку, яка не завжди збігалася з побажаннями начальства.

На світанку нашої незалежності Ростислав Кушнірук почав дедалі активніше займатися громадською діяльністю. Він був одним з ініціаторів та організаторів Народного Руху України у Волинському краї, його постійно обирали членом правління Волинської організації Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Ростислав Григорович – активний член Волинського братства вояків ОУН-УПА імені Кліма Савура, Товариства політ'язнів і репресованих.

Упродовж трьох десятиліть Ростислав Кушнірук очолює хорову капелу Локачинського районного будинку культури, що не раз ставала лауреатом всеукраїнських і міжнародних фестивалів, оглядів. Проте найбільшим його досягненням є народження і діяльність

хору патріотичної пісні «Посвіт». Про цей відомий на Волині й поза її межами співочий колектив патріотів написано вже чимало і у періодичних виданнях, і у книжках та збірниках наукових конференцій. Адже капела відома своєю участю не лише в концертах у багатьох кутках України, а й у різноманітних громадсько-політичних акціях: «ланцюгу Злуки», відзначенні 500-річчя козацтва, акціях напередодні кожних президентських виборів і під час Майданів, урочистих вечорах, зустрічах у школах та військових частинах, відзначенні пам'ятних дат у Берестечку і Новому Загороді, освяченні повстанських могил у волинських лісах. «Посвіт» виступав на площах міст і містечок, у сільських будинках культури, у театрах Луцька та інших міст України, був учасником всеукраїнських дійств. Так, саме «Посвіт» відкривав урочистий концерт з нагоди 50-річчя Української Повстанської Армії в Палаці культури «Україна» гімном ОУН-УПА «Зродились ми великої години», виступав на відзначенні 60-річчя УПА у Жовтневому палаці Києва. І щоразу над головами хористів злітало могутне розкрилля рук нашого керівника, а над ними – безсмертна, гартована в боях українська козацька, стрілецька чи повстанська пісня. Значна частина пісенного репертуару записана від колишніх хористів, серед яких були і учасники повстанських змагань (як Онися Карпівна Стасюк), і учасники бойових дій Другої світової війни Микола Андрійович Козар, Василь Тимофійович Романчук, Микола Федорович Шиманський.

Ростислав Григорович Кушнірук є автором та упорядником кількох пісенних збірників та книг про рідний край. Маючи блискучу пам'ять, продовжує писати безцінні спогади про найвидатніші події, учасником чи свідком яких довелося йому бути на довгому життєвому шляху.

За активну громадянську позицію, патріотизм та невтомну працю на ниві української культури ювіляр удостоєний численних нагород, почесних грамот і дипломів, серед яких і церковний орден, і медалі та інші пам'ятні відзнаки. Він став першим лауреатом премії «Одержимість» Волинського обласного Фонду культури та обласної премії імені Миколи Куделі.

«Григорович», як по-синівському називають його хористи, любить повторювати фразу незабутнього волинського патріота Миколи Павловича Куделі: «Поки ноги носять, треба працювати». Побажаймо ж дорогому ювіляру в доброму здоров'ї зустріти ще й подвійний «золотий» ювілей.

Наталя ГАТАЛЬСЬКА, учасниця капели «Посвіт»

ГЛИНОТВОРИ МИКОЛИ ПОШИВАЙЛА – ОДА ВІЧНОСТІ

Цієї весни виповнилося 90 років від дня народження спадкового гончаря, людини неймовірної любові до глини, її таїнства, істини, святості – Миколи Гавриловича Пошивайла.

Дивовижний світ глинотворчості Миколи Пошивайла відкрили батьки – віртуозний гончар Гаврило Ничипорович і малювальниця від Бога Явдоха Данилівна. Микола Гаврилович ще в дитинстві відчув, що в його руках має продовжитися родинне ремесло його предків. Обираючи свій життєвий шлях, старший із трьох синів не мислив себе без гончарства. Майстер віддав понад тридцять років гончарному ремеслу (працював творчим майстром на заводі «Художній керамік»), не полишав гончарювати і вдома для душі.

Роботи художника є класичними зразками сучасної народної кераміки. Він – один із небагатьох опішненських майстрів, хто виготовляв надзвичайно широкий асортимент традиційного посуду. Значну частину його творчого доробку становить декоративна й зооморфна скульптура. Окрім того, Микола Гаврилович виготовляв сюжетні композиції на теми народного побуту українців. У його творчій палітрі чільне місце займає дитяча глиняна іграшка – найрізноманітніші тварини, птахи, свистуни-солов'ї, вершники, барині.

В опішненському гончарстві ХХ століття майстер утвердив власний творчий почерк. Дослідники мистецтва відзначають надзвичайну різноманітність, вишукану декоративність, барвистість творів Миколи Пошивайла. Традиційні за формою й побутовим призначенням, у творчій інтерпретації автора вони приваблюють безпосередністю, щирістю, позначені поетичним світосприйняттям мистця.

Рано прийшло й світове визнання Миколи Пошивайла. Його гончарні вироби було відзначено численними нагородами обласних, республіканських, всесоюзних і міжнародних конкурсів та фестивалів. Вони стали перлами у найбільших і найпрестижніших музейних і приватних колекціях Європи й Америки. Значна частина виробів різних періодів нині зберіга-

Микола ПОШИВАЙЛО у Національному музеї-заповіднику українського гончарства. Опішне, Полтавщина, 2015. Фото Тараса ПОШИВАЙЛА

Микола ПОШИВАЙЛО. Національний фестиваль гончарства. Опішне, Полтавщина, 2013. Фото Тараса ПОШИВАЙЛА

Твори майстра у колекції Меморіального музею-садиби гончарської родини Пошивайлів. Опішне, Полтавщина, 2019. Фото Тараса ПОШИВАЙЛА

ється у фондах Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному та у збірці Меморіального музею-са-

диби гончарської родини Пошивайлів, що є відкритою для відвідувачів і дослідників українського мистецтва.

Миколу Пошивайла пошановано високими званнями: заслужений майстер народної творчості України, член Національної спілки художників України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України, лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького. Він – дипломант Першого та Другого всесоюзних фестивалів самодіяльної художньої творчості трудящих (1976, 1987), Обласного фестивалю самодіяльного мистецтва (1972), Республіканського фестивалю самодіяльного мистецтва (1972), Всесоюзної виставки-конкурсу творів декоративно-прикладного мистецтва і майстрів народної творчості (1972), Всесоюзної виставки «Самодіяльні художники – Батьківщині!» (1977), огляду творчих досягнень творів самодіяльних художників та майстрів декоративно-прикладного мистецтва (1979), I Республіканського симпозиуму гончарства «Традиції та сучасність» (Опішне, 1989). Яскравою художньою індивідуальністю заявив про себе на Першому регіональному (Опішне, 1997; друга премія за композицію «Козаки співають») та Другому всеукраїнському симпозиумах монументальної керамічної скульптури «Поезія гончарства на майданах і в парках України» (Опішне, 1998; перша премія у номінації «Глиняний свічник»). Володар першої премії Всеукраїнського мистецького конкурсу «Мальований глечик» (Опішне, 1999); другої премії I Національного конкурсу художньої кераміки (Опішне, 2000), першої премії у номінації «Народна кераміка» II Національного симпозиуму гончарства (Опішне, 2001), дипломант I Міжнародного фестивалю гончарів (Скопин, Росія, 2002), володар першої премії у номінації «Народна кераміка» Національної виставки-конкурсу художньої кераміки «КерамПІК у Опішному!» (Опішне, 2009), лауреат спеціальних дипломів у номінації «Народна кераміка» Національної виставки-конкурсу художньої кераміки «КерамПІК у Опішному!»: «За кращу сюжетну композицію» (Опішне, 2009, 2010, 2011), «За канонічність» (Опішне, 2012).

У другій половині 1990-х років, задумавши з групою славних опішненських гончарів створення циклу гончарних творів «Дивотворіння Опішного – України

XXI сторіччя», Микола Пошивайло виготовив цикл творів, до якого включив прикметний для народного побуту глиняний посуд (горщики, глечики, тиквасти глечики, тикви, ринки, миски, зооморфний посуд). Унікальна авторська серія «Опішне традиційне» увібрала в себе всі найкращі риси, притаманні опішненській кераміці, глибокий зв'язок з історичними мистецькими традиціями українського народу. Значною мірою вона підсумовує його особистий творчий шлях і є вершинним явищем не тільки його мистецької біографії, а й у цілому опішненського гончарства 1990-х років. Його твори є своєрідною енциклопедією народних технік роботи з матеріалом, своєрідним каталогом прийомів декорування виробів, підтвердженням необмежених виражальних можливостей кераміки. Глинотвори Миколи Пошивайла – ода Вічності, заповідь Добродіяння, Чесності, Всемилолюбивості Людяності, Окрилюючої Надії, Праведної Праці й Всеохоплюючої Любові до Життя...

Глина, як магія, надихала мистця до останніх днів його життя. Маючи нездоланне бажання передати свою «науку», Микола Пошивайло багато років працював учителем гончарства у Державній спеціалізованій художній школі-інтернаті I–III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішному», не одному поколінню прищепив любов до глини, щедро ділився секретами гончарювання. На схилі літ він проводив майстер-класи для відвідувачів Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Незабутньою радістю були настанови майстра для кожного, хто вперше з його рук узяв грудку глини й перетворив її на свій неповторний глиняний шедевр.

Витає у повітрі аромат бузку й черемхи, радує око земля, вкрита різнобарв'ям трав і квітів, потпає у білому цвітінні правічний батьківський сад, тягнуться до сонця молоді яблуньки, посажені «на спомин» руками невтомого трударя, хранителя великого РОДУ опішненських гончАРІВНИКІВ.

Марія ЯЦЕНКО, молодший науковий співробітник Меморіального музею-садиби гончарської родини Пошивайлів

